

Archeologische opgraving Kruishoutem, Hof Te Wijckhuyze

Titel

*Archeologische opgraving
Kruishoutem, Hof Te Wijckhuyze*

Auteurs

Sarah De Cleer, Lina Cornelis

Opdrachtgever

Sunpart NV

Projectnummer

2012-91

Plaats en datum

Gent, januari 2013

Reeks en nummer

*BAAC Vlaanderen Rapport 47
ISSN 2033-6898*

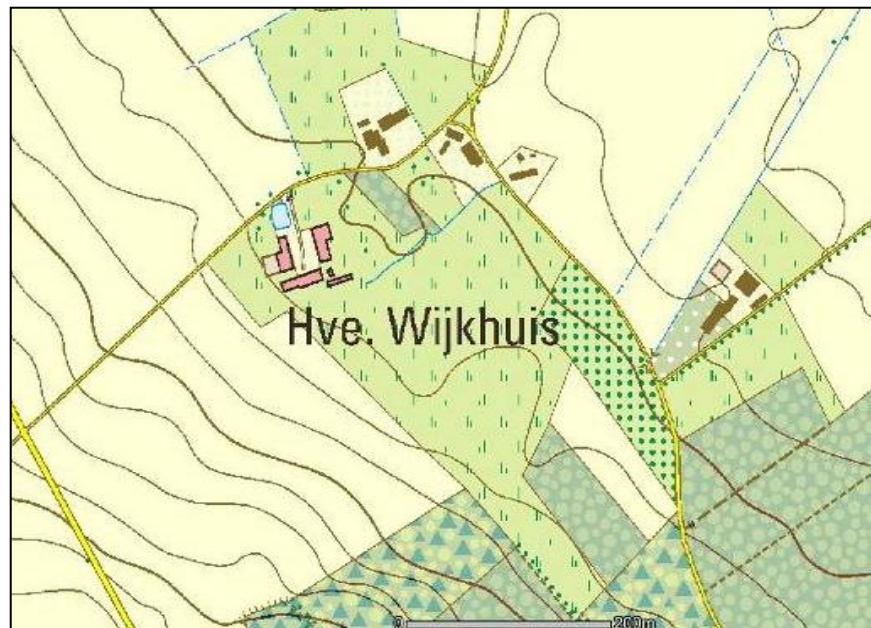
Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Technische fiche

Naam site: Kruishoutem, Hof Te Wijckhuyze

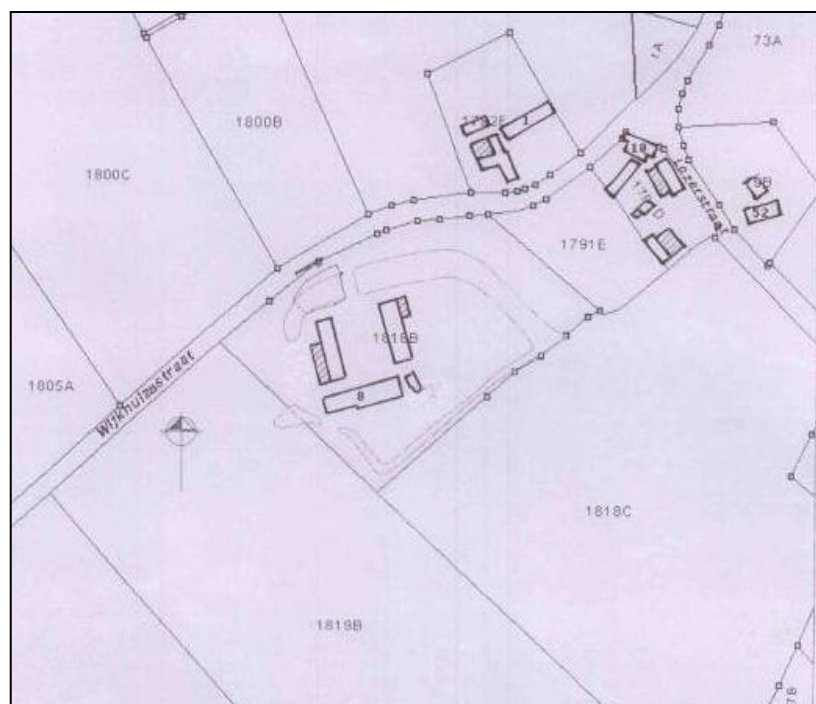
Ligging: Wijkhuizestraat 8
Gemeente Kruishoutem
Oost-Vlaanderen

Topografische kaart:

Kadaster: Kruishoutem, afdeling 1, sectie A

Percelen: 1818b, 1819b

Coördinaten:	X= 92648,828 Y=180188,649 (centrumcoördinaat WP1, 4) X= 92696,930 Y= 180212,264 (centrumcoördinaat WP2) X= 92630,609 Y= 80236,099 (centrumcoördinaat WP3)
Onderzoek:	Archeologisch onderzoek
Projectcode:	2012-91
Opdrachtgever:	Sunpart NV
Uitvoerder:	BAAC bvba
Vergunningsnummer:	2012/384
Naam aanvrager:	Jeroen Vanden Borre
Projectleiding:	Jeroen Vanden Borre
Terreinwerk:	7 dagen
Trajectbegeleiding:	Nancy Lemay (Agentschap Onroerend Erfgoed)
Bewaarplaats archief:	BAAC bvba
Grootte projectgebied:	17272 m ²
Grootte onderzochte oppervlakte:	249,155 m ²
Reden van de ingreep:	Binnen het kader van de uitgebreide restauratie van Hof Te Wijckhuyze wil men de voormalige walgracht, nu slechts een smalle perceelsgracht, rond de hoeve herstellen. Er wordt ook een zwembad aangelegd.
Bijzonder voorwaarden:	Opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed
Archeologische verwachting:	Het proefsleuvenonderzoek in 1997 bracht een aantal archeologische sporen aan het licht. De archeologische prospectie werd uitgevoerd door L. Bauters en K. Braeckman. Er werden sporen aangetroffen die in de volle middeleeuwen konden gesitueerd worden. De site zou kunnen teruggaan op een stichting uit de volle middeleeuwen. De hoeve behoorde tot de heerlijkheid van Wyckhuyse, het grootste en belangrijkste achterleen van Ayshove. Deze bevindingen gaven, samen met de uitgebreide restauratie, aanleiding tot een archeologisch vervolgonderzoek onder de vorm van een archeologische opgraving.
Wetenschappelijke vraagstelling:	Doelstelling van het onderzoek is inzicht verkrijgen in de bewaring, de fasering en chronologie van de oudere walgracht ten zuiden en ten westen van de hoeve. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden: <ul style="list-style-type: none"> - Zegt het profiel van de walgracht iets over de occupatiegeschiedenis van de site? - Gaat de site mogelijk terug naar oudere bewonings- of gebruiksfasen die niet gekend zijn uit de historische bronnen?

Bij de graafwerken voor het zwembad en toebehoren (ca. 160 m²) zal het bodemarchief vernield worden. Deze zone dient, voorafgaand aan de werken, onderzocht te worden.

De resultaten van het archeologisch onderzoek worden nadien gecombineerd met de wensen van de opdrachtgever bij het ontwerp van de nieuwe toestand. Dit gaat gepaard met een optimaal behoud van de erfgoedwaarden, m.a.w. waarbij enkel de recentste stortlagen terug uitgegraven worden.

Resultaten:

Tijdens het archeologisch onderzoek werden 4 werkputten aangelegd. In deze werkputten werden zowel antropogene (paalkuilen en kuilen) als natuurlijke sporen aangetroffen. Er werden 2 grachten gevonden. De eerste gracht bleek een recentere gracht te zijn, die in verband gebracht kan worden met de huidige L-vormige gracht, aanwezig bij het hoeve-gebouw. Naar alle waarschijnlijkheid is de huidige gracht een versmalde restant van deze eerste gracht die we in de profielen aantreffen. Deze werd aangetroffen in werkputten 1 en 2 en volgt dan ook het verloop van de gracht die momenteel nog aanwezig is. Een tweede, oudere gracht werd in werkputten 1 en 4 aangetroffen. Deze ligt veel dichterbij het aanwezige gebouw en blijkt in het noordoosten van werkput 4 af te buigen in noordoostelijke richting. Mogelijk kan deze gelinkt worden aan een oudere fase van ingebruikname van het terrein.

De archeologische opgraving ter hoogte van het zwembad (werkput 3) bracht verschillende structuren en sporen aan het licht. Het gaat hier om sporen (kuilen, paalkuilen, grachten en natuurlijke sporen), muurwerk, een beerbak en 2 waterputten. De structuren in deze werkput kunnen mogelijk gelinkt worden aan het gebouw dat zichtbaar is op de historische kaarten (m.n. de Atlas der Buurtwegen uit 1841 en de Popp-kaart uit de 2de helft van de 19de eeuw).

Inhoud

Samenvatting	7
1. Inleiding	9
1.1. Algemeen	9
1.2. Doel van het onderzoek	11
1.3. Aard van de bedreiging	11
1.4. Opzet van het rapport	12
2. Methode	13
3. Bodemkundige en archeologische gegevens	16
3.1. Bodemkundige gegevens	16
3.1.1. Digitale bodemkaart van Vlaanderen	16
3.1.2. Bodemkundige evolutie van het onderzoeksgebied	17
3.2. Beknopte historiek en archeologische gegevens	18
3.2.1. Historische achtergrond	18
3.2.2. Cartografische gegevens	19
3.2.3. Archeologische gegevens	22
4. Archeologisch onderzoek	26
4.1. Bodem	26
4.2. Stratigrafie	27
4.3. Sporen en structuren	28
4.3.1. Beschrijving sporen en structuren	28
4.3.2. Werkput 1	28
4.3.2.1. Profielopbouw	29
4.3.2.2. Spoorbeschrijving en -interpretatie	31
4.3.3. Werkput 2	32
4.3.3.1. Profielopbouw	32
4.3.3.2. Spoorbeschrijving en -interpretatie	34
4.3.4. Werkput 3	34
4.3.4.1. Profielopbouw	35
4.3.4.2. Spoorbeschrijving en -interpretatie	37
4.3.5. Werkput 4	38
4.3.5.1. Profielopbouw	38
4.3.5.2. Spoorbeschrijving en -interpretatie	38
5. Aardewerk	41
5.1. Methodologie	41
5.1.1. Registratie	41
5.1.2. Bespreking aardewerk	41

6. Besluit en waardering	43
6.1. Algemeen	43
6.1.1. Bureauonderzoek.....	43
6.1.2. Booronderzoek	43
6.1.3. Proefsleuven en opgraving	43
6.2. Beantwoording onderzoeksvragen.....	44
6.3. Advies	45
7. Bibliografie.....	47
8. Bijlagen	48
8.1. Lijsten	48
8.1.1. Sporenlijst.....	48
8.1.2. Fotolijst.....	48
8.1.3. Coupelijst	48
8.1.4. Vondstenlijst	48
8.2. Kaartmateriaal	48
8.2.1. Overzicht: Werkputten en boorpunten.....	48
8.2.2. Detail werkputten: Werkput 1 en werkput 4.....	48
8.2.3. Detail werkputten: Werkput 2 en werkput 3.....	48

Samenvatting

In opdracht van Sunpart NV heeft BAAC Vlaanderen de opdracht gekregen een archeologisch onderzoek uit te voeren op het terrein aan de Wijkhuizestraat 8 te Kruishoutem (centraal gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen) (Afbeelding 1). Binnen het kader van de uitgebreide restauratie van Hof Te Wijckhuyze wil men de voormalige walgracht, nu slechts een smalle perceelsgracht, rond de hoeve herstellen. Daarnaast wenst men ook een zwembad aan te leggen. Deze ingrepen zouden gepaard gaan met graafwerken waardoor het bodemarchief zal verstoord worden.

Afbeelding 1: Situering onderzoeksgebied op luchtfoto¹.

In 1997 werd in de onmiddellijke nabijheid van het onderzoeksgebied een archeologische prospectie door middel van een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door L. Bauters en K. Braeckman. Dit onderzoek bracht een aantal archeologische sporen aan het licht die in de volle middeleeuwen gesitueerd konden worden. De site zou mogelijk kunnen teruggaan op een stichting uit deze periode. De hoeve behoorde tot de heerlijkheid van Wyckhuyse, het grootste en belangrijkste achterleen van Ayshove.

Deze bevindingen gaven, samen met de wens tot een uitgebreide restauratie en de plaatsing van een zwembad, aanleiding tot een archeologisch vervolgonderzoek onder de vorm van een archeologische opgraving.

De totale omvang van het plangebied is 17.272 m², waarvan 249,155 m² werd onderzocht.

Tijdens het archeologisch onderzoek werden 4 werkputten aangelegd. In deze werkputten werden verscheidene sporen aangetroffen, waaronder antropogene sporen zoals paalsporen en kuilen en natuurlijke sporen. Er werden 2 grachten aangetroffen. De eerste gracht bleek een recentere gracht te zijn, die in verband gebracht kan worden met de huidige L-vormige gracht bij het hoeve-gebouw zoals het nu aanwezig is. Naar alle waarschijnlijkheid is de huidige gracht een versmalde restant van deze eerste gracht die we in de profielen aantreffen. Deze werd aangetroffen in werkputten 1 en 2 en volgt dan ook het verloop van de gracht die momenteel nog aanwezig is. Deze gracht is te zien op de Atlas der Buurtwegen uit 1841 en op de Popp-kaart uit de 2de helft van de 19de eeuw en is mogelijk in eenzelfde fase als de bouw van het huidige hoeve-gebouw (m.n. 1822) aangelegd. Een datering

¹ AGIV 2012a.

omstreeks het midden van de 19de eeuw voor deze gracht is waarschijnlijk. Een tweede, oudere gracht werd in werkputten 1, 2 en 4 aangetroffen. Deze ligt veel dichterbij de aanwezige gebouwen en blijkt in het noordoosten van werkput 4 af te buigen in noordoostelijke richting. Mogelijk kan deze gelinkt worden aan een oudere fase van ingebruikname van het terrein. Deze gracht is waarschijnlijk te zien op de Ferraris-kaart. De vorm van de gracht op deze kaart wijkt dan ook af van deze die te zien is op de recentere kaarten, net zoals de gracht in werkputten 1 en 4.

De archeologische opgraving ter hoogte van het zwembad (werkput 3) bracht verschillende structuren en sporen aan het licht. Het gaat hier om 2 19de eeuwse kuilen, muurwerk, een beerbak en 2 waterputten. De structuren in deze werkput kunnen mogelijk gelinkt worden aan het gebouw dat zichtbaar is op de historische kaarten (m.n. de Atlas der Buurtwegen uit 1841 en de Popp-kaart uit de 2de helft van de 19de eeuw).

1. Inleiding

De gemeente Kruishoutem is sinds 1977 samengesteld uit Kruishoutem, Huise (Lozer), Nokere en Wannegem-Lede². Het is een uitgestrekte landbouw- en woongemeente, grenzend in het noorden aan Deinze (Petegem-aan-de-Leie) en Nazareth, in het oosten aan Huise (Lozer), in het zuiden aan Wannegem-Lede en Nokere en in het westen aan Waregem (West-Vlaanderen) en Zulte (Zulte, Olsene en Machelen). Kruishoutem is gelegen in het interfluvium van Leie en Schelde, op de grens tussen Zandig- en Zandlemig-Vlaanderen. De gemeente kent een golvend reliëf (tot 70 m) en talrijke beken.

Bij het bureauonderzoek, voorafgaand aan het archeologisch onderzoek te Kruishoutem, bleek dat er verschillende benamingen werden gehanteerd voor het hof aan de Wijkhuizestraat: *Hof Ter Wijkhuize* (Bijzondere Voorwaarden R.W.O.), *Hof Te Wijckhuize* (Toerisme Kruishoutem), *Hof Te Wijkhuize* (Inventaris Onroerend Erfgoed), *Hof Te Wijckhuize* (Centrale Archeologische Inventaris). Ook op de historische kaarten is er een variatie op de schrijfwijze: *het Goet de Wijckhuize* (Ferrariskaart), *Hof te Wijk Huize* (Atlas van de Buurtwegen), *Hof te Wijkhuize* (Poppkaart). Binnen het artikel over de preventieve opgravingen in 1997 wordt het hof omschreven als *Hof te Wijckhuize*. Binnen het rapport zal het hof beschreven staan als *Hof Te Wijckhuize*.

1.1. Algemeen

BAAC Vlaanderen voerde in opdracht van Sunpart NV een archeologisch onderzoek uit op het terrein aan de Wijkhuizestraat 8 te Kruishoutem (Afbeelding 2). Men wenst immers over te gaan tot een uitgebreide restauratie van het Hof Te Wijckhuize, waarbij men de voormalige walgracht wil herstellen. Naast deze ingreep wenst men ook een zwembad aan te leggen.

Afbeelding 2: Situering onderzoeksgebied³.

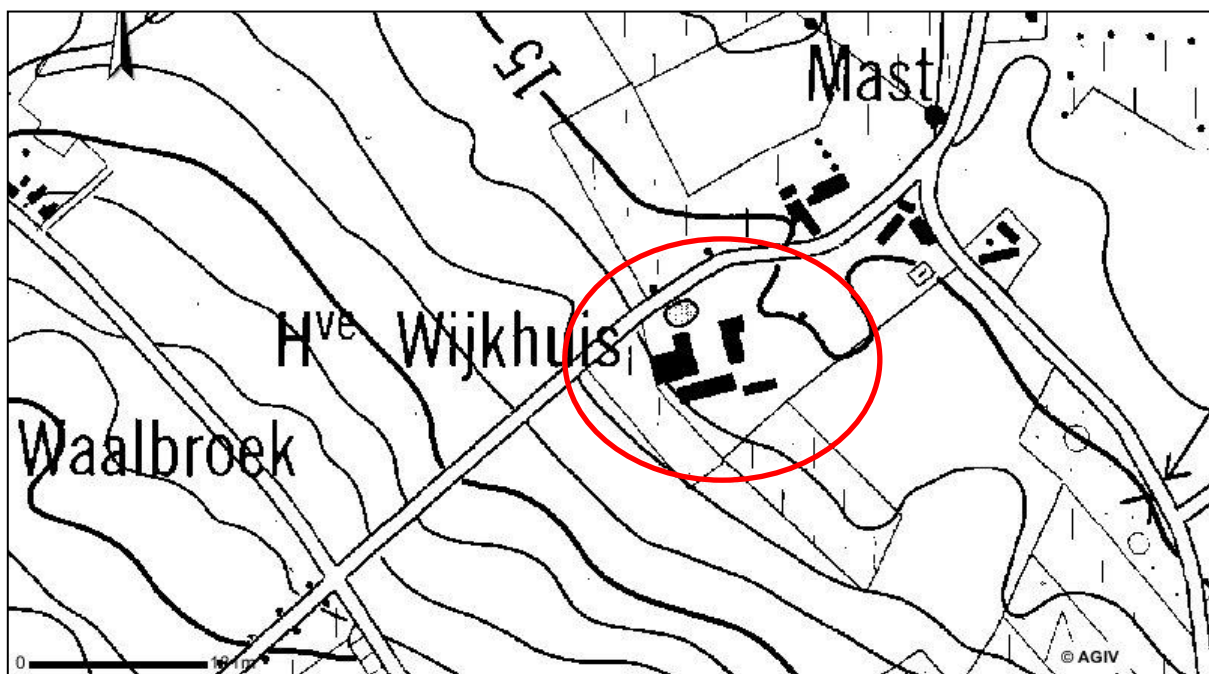
² Inventaris Onroerend Erfgoed 2012a.

³ AGIV 2012b.

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van de Vlaamse Regering 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling.

Een proefsleuvenonderzoek in 1997 bracht hier reeds een aantal archeologische sporen aan het licht. Het gaat hier om een archeologische prospectie die werd uitgevoerd door L. Bauters en K. Braeckman. Er werden sporen aangetroffen die in de volle middeleeuwen konden gesitueerd worden, waardoor de site dan ook mogelijk zou kunnen teruggaan op een stichting uit deze periode. De hoeve behoorde toen ook tot de heerlijkheid van Wyckhuyse, het grootste en belangrijkste achterleen van Ayshove.

In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed, eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de uitgebreide restauratie en de plaatsing van het zwembad van Hof Te Wijckhuyse. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Aangezien behoud *in situ* niet mogelijk is, is gekozen voor een archeologische opgraving.

Afbeelding 3: Situering onderzoeksgebied op topografische kaart⁴.

De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedroeg 17272 m², waarvan 249,155 m² werd onderzocht. Er werden 4 werkputten aangelegd. Werkput 1 heeft een oppervlakte van 31,685 m², werkput 2 van 40,049 m², werkput 3 is 72,651 m² groot en werkput 4 heeft een oppervlakte van 114,463 m² (Afbeelding 4).

⁴ AGIV 2012a.

Afbeelding 4: Plan met werkputlocaties.

Het onderzoek werd uitgevoerd van 7 september 2012 tot en met 12 oktober 2012. Projectverantwoordelijke was Jeroen Vanden Borre. Sarah De Cleer, David Demoen, Nick Krekelbergh en Lina Cornelis werkten mee aan het onderzoek.

Contactpersoon bij de overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed, was Nancy Lemay. Bij de opdrachtgever was dit Kim Braeckman.

1.2. Doel van het onderzoek

Doelstelling van het onderzoek is inzicht verkrijgen in de bewaring, de fasering en chronologie van de oudere walgracht ten zuiden en ten westen van de hoeve.

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. Zegt het profiel van de walgracht iets over de occupatiegeschiedenis van de site?
2. Gaat de site mogelijk terug naar oudere bewonings- of gebruiksfasen die niet gekend zijn uit de historische bronnen?

Bij de graafwerken voor het zwembad en toebehoren (ca. 160 m²) zal het bodemarchief vernield worden. Deze zone dient, voorafgaand aan de werken, vlakdekkend onderzocht te worden.

De resultaten van het archeologisch onderzoek worden nadien gecombineerd met de wensen van de opdrachtgever bij het ontwerp van de nieuwe toestand. Dit gaat gepaard met een optimaal behoud van de erfgoedwaarden, m.a.w. waarbij enkel de recentste stortlagen terug uitgegraven worden.

1.3. Aard van de bedreiging

Op de betreffende locatie wil men, binnen het kader van de uitgebreide restauratie van Hof Te Wijckhuyze, de voormalige walgracht ten zuidwesten en ten zuidoosten van de historische hoeve herstellen en er ook een zwembad aanleggen. Deze ingrepen zullen gepaard gaan met graafwerken, waardoor het bodemarchief zal verstoord worden. De realisatie hiervan impliceert bodemingrepen,

waarbij eventuele aanwezige archeologische restanten dreigen verloren te gaan en de in situ bewaring van mogelijke archeologische waarden uitgesloten is.

1.4.   *Opzet van het rapport*

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk wordt de toegepaste methode toegelicht. Vervolgens wordt er stilgestaan bij de bekende bodemkundige en archeologische gegevens betreffende het onderzoeksgebied en haar omgeving. Daarna worden de resultaten van het archeologisch onderzoek gepresenteerd. Hieruit volgt een synthese.

2. Methode

Tijdens het voorbereidend bureauonderzoek, voorafgaand aan het archeologisch onderzoek te Kruishoutem werden verschillende partijen aangesproken. Er werd contact gelegd met Raoul De Bel van de heem- en geschiedkundige kring Hulthem. Ook Luc Bauters en Kurt Braeckman, van het Pamzov (Provinciaal Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen) werden aangesproken omtrent het artikel dat verschenen is rond de preventieve opgravingen die zij in 1997 hebben uitgevoerd.

Het archeologisch onderzoek te Kruishoutem was een sterk gefaseerd onderzoek, waarbij aan het einde van iedere fase een evaluatie werd gepresenteerd met daarin de resultaten en de aanbevelingen voor de volgende fase(n) en het vervolgonderzoek. Daarbij moest onderscheid gemaakt worden tussen de zone met walgracht en de zone voorzien voor de aanleg van het zwembad.

De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedroeg ongeveer 17.272 m², waarvan 249,155 m² werd onderzocht.

Walgracht

Verscheidene historische kaarten werden, tijdens het voorbereidend bureauonderzoek, bestudeerd en met elkaar vergeleken om een idee te krijgen van de mogelijke voorganger van het Hof Te Wijckhuysen. Op basis daarvan kon een plan opgesteld worden om op het terrein enkele raaien met boringen uit te zetten om zo het historische tracé van de walgracht te bepalen. Er werd voorgesteld boringen te plaatsen in het westen, zuidwesten en zuidoosten van het perceel. In het oosten en het noorden van het perceel was er namelijk geen bedreiging door de werkzaamheden. Er werden boringen uitgezet ten zuidwesten en zuidoosten van de hoeve, op basis van een vooraf opgesteld plan. In totaal werden een 5tal raaien geplaatst op de vermoedelijke ligging van de walgracht. Elke raai bestond uit een divers aantal boringen. De boorlocaties werden gekozen op basis van het verloop van het terrein en dienden op diverse locaties aangepast te worden aan obstakels die aanwezig waren. Er werden in totaal 21 boringen uitgevoerd. De resultaten van deze boringen werden op kaart gezet en gepresenteerd aan alle betrokken partijen. Dit was de basis voor de geplande dwarsseuven op het historische tracé van de gracht.

In de daaropvolgende fase werden twee dwarsseuven uitgezet op het vermoedelijk tracé van de historische walgracht, één op het zuidwestelijk deel en één op het zuidoostelijk deel. Deze werden gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen, foto's en detailtekeningen. De profielen gaven een inzicht in de historische opbouw van de gracht en toonden ook het onderscheid tussen de recente en de historische vullingen. Er werd trapsgewijs in dunne lagen verdiept, omwille van stabiliteitsproblemen en verwachte wateroverlast.

Vooraf werd het peil van de grondwatertafel bepaald. Het machinaal uitgraven van de coupes gebeurde laag per laag. Vondstmateriaal dat daarbij aan het oppervlak kwam, werd per laag ingezameld. Sporen werden opgeschaafd, gefotografeerd en ingemeten.

Van elke coupe werd het meest geschikte profiel manueel opgeschaafd, volledig en in detail gefotografeerd (voorzien van profielnummer, sleufnummer, noordpijl en schaal), manueel ingetekend op schaal 1/20 en beschreven. Aanwezige vondsten werden stratigrafisch verzameld.

Gelet op de vondst van een zandige ophoging onmiddellijk naast de zuidwestelijke gracht, werd in overleg met het Agentschap besloten een vlakdekkend onderzoek uit te voeren onmiddellijk naast deze gracht (werkput 4). Deze extra werkput was ongeveer 114,46 m² groot. De methodiek was gelijk aan deze van het vlakdekkend onderzoek ter hoogte van het zwembad (zie verder). Uitgangspunt was alle aanwezige sporen te documenteren en af te werken voor maximale *ex situ*-bewaring.

Zwembad en toebehoren

De locatie van het zwembad werd integraal opgegraven tot op verschillende niveaus. Aangezien er resten van muren en structuren aangetroffen werden kon slechts op een plaats (ter hoogte van de beerbak) het niveau dat zou worden vernield door de bouwwerken bereikt worden (ca. 14,45 TAW). Overige vlakken werden tot in de C-horizont aangelegd. Het eerste vlak werd aangelegd op het niveau waarop het muurwerk zichtbaar werd, het tweede vlak bij het uitgraven/couperen van enkele structuren. De archeologische structuren binnen de locatie van het zwembad en bijhorende putten werden in grondvlak en in profiel geregistreerd. Wateroverlast (oppervlaktewater uit omgeving en opstijgend water uit recente waterputten en mestputten) bemoeilijkte dit proces aanzienlijk.

De afgraving van de verstoorde bovengrond gebeurde door een kraan op rupsbanden van 21 ton met tandeloze graafbak van 1,8 m breed, tot op het eerste archeologisch relevante en leesbare niveau; dit onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog. De hoeveelheid aan te leggen opgravingsvlakken was afhankelijk van de aangetroffen sporen, structuren en vullingslagen. Bakstenen structuren werden uitgebroken indien dit noodzakelijk was voor de aanleg van een volgend vlak. Er moesten maatregelen genomen worden tegen overlast door regen- en/of grondwater, die niet schadelijk waren voor het bodemarchief. Concreet werd ná controle van het vlak, centraal een ondiep gat gemaakt waar water verzameld kon worden om weg te pompen. Bij de plaatsing ervan werd zoveel mogelijk rekening gehouden met de aanwezigheid van dit bodemarchief en de op te graven zones.

Vervolgens werd het vlak manueel bijgeschaafd, zodat de sporen het best zichtbaar waren en meteen konden worden ingekrast. In verband met wateroverlast werden telkens kleine delen van het vlak schoongemaakt en geregistreerd. Er werden overzichts- en detailfoto's gemaakt. Het maaiveld bevond zich op een hoogte van gemiddeld 16,35 TAW. Het vlak werd aangelegd op een gemiddelde diepte van 14,90 TAW.

Alle sporen werden ingetekend door middel van een Robotic Total Station (RTS) en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen en foto's. Sporen-, foto-, vondsten-, coupe- en tekeningenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van de programma's Novapoint Survey en Autocad werden de verzamelde data van de opgravingsvlakken verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan van het hele terrein.

Wanneer de moederbodem bereikt was, werden enkele relevante profielen opgeschaafd, volledig en in detail gefotografeerd (voorzien van profielnummer, sleufnummer, noordpijl en schaallat), en ingetekend.

Met behulp van een metaaldetector (*Tesoro Silver*) werd gezocht naar metaalvondsten.

Tijdens het vlakdekkend onderzoek aan het zwembad werden geen monsters verzameld omdat geen sporen werden aangetroffen die zich leenden tot monsternamen.

Muren werden in detail gedocumenteerd in functie van de identificatie van fundering en opgaand muurwerk, bouwnaden en dergelijke meer. Enkel de omtrek, bouwnaden en eventuele negatieve indrukken van de muren werden ingetekend.

Er werden ook waterputten en een beerput aangetroffen. Deze putten waren nog 'in gebruik'. Deze structuren waren modern en watervoerend. De waterputten en beerput konden bijgevolg niet gecoupeerd worden.

Ook het graven van een put voor het plaatsen van een boom centraal op het binnenplein werd archeologisch begeleid. Hierbij werden geen archeologische resten aangetroffen.

Zo werden in totaal 4 werkputten onderzocht. De totale onderzochte oppervlakte is 249,155 m².

Na afloop van het onderzoek werden de werkputten met instemming van het Agentschap Onroerend Erfgoed gedicht.

3. Bodemkundige en archeologische gegevens

3.1. Bodemkundige gegevens

3.1.1. Digitale bodemkaart van Vlaanderen

Analyse van de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Agentschap Geografische Informatie Vlaanderen, AGIV) toont aan dat Kruishoutem tot de *Zandstreek* behoort en dat het onderzoeksgebied ingeschreven staat als *OB*-bodem, *bebouwde zones* (kunstmatige gronden) (Afbeelding 5)⁵.

Afbeelding 5: Situering onderzoeksgebied⁶.

Daarnaast komen er rond het onderzoeksgebied ook deze bodems voor⁷:

Pep-bodems: *natte licht zandleembodem zonder profiel*

P: textuur: licht zandleem

e: drainage: nat, sterk gleyig met reductiehorizont

p: profielontwikkeling: zonder profielontwikkeling

Scc(h)-bodems: *matig droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont*

S: textuur: lemig zand

c: drainage: matig droog, zwak gleyig

c: profielontwikkeling: met sterk gevlekte textuur (bij lemige sedimenten), verbrokkelde textuur B horizont (bij zandige sedimenten)

(h): variant profielontwikkeling: sterk gevlekte, verbrokkelde of discontinue textuur B horizont

Sbc(h)-bodems: *droge lemig zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont*

S: textuur: lemig zand

b: drainage: droog, niet gleyig

⁵ AGIV 2012c.

⁶ AGIV 2012c.

⁷ AGIV 2012c.

c: profielontwikkeling: met sterk gevlekte textuur (bij lemige sedimenten), verbrokkelde textuur B horizont (bij zandige sedimenten)
(h): variant profielontwikkeling: sterk gevlekte, verbrokkelde of discontinue textuur B horizont

Sdp-bodems: matig natte lemig zandbodem zonder profiel
S: textuur: lemig zand
d: drainage: matig nat, matig gleyig
p: profielontwikkeling: zonder profielontwikkeling

3.1.2. Bodemkundige evolutie van het onderzoeksgebied

Kruishoutem is gelegen op het interfluviale terras ten oosten van het Leiedal, ook wel het plateau van Kruishoutem – Wortegem genoemd, waar de hoogte schommelt rond +60m⁸.

De meest noordelijke uitloper van het interfluviaal terras van Kruishoutem is een plateau-achtig topvlak en ligt op een hoogte van +60m à +65m tussen de grote dalen van Boven-Schelde en Leie. Het is omgeven door relatief steile flanken die vooral vanuit het noordoosten aangesneden zijn door vrij diepe dalhoofden die er transversaal uitzien als boogdalen. In deze dalhoofden en op de topzone komt een lemige bovenlaag voor die de grindlaag verbergt die het topvlak bekroont en er plaatselijk op de wanden van insnijdingen ontsluit. Langs de westelijke flank komt op een hoogte van +30m een versneden dalflankschouder voor (Kruishoutem-Sprietje) die door de hoogteligging en positie het terrasniveau van Meulebeke zou kunnen vertegenwoordigen.

Op de hogere delen van het terras van Kruishoutem komt Weichseliaan loess voor. Het gaat om niveo-eolisch aangevoerde loess, eventueel lokaal niveo-fluviaal herwerkt. De gesteenten zijn opgebouwd uit lichte zandleem tot zandleem en zelfs leem; afwisseling van lemig fijn zand met lemige bandjes en eventueel insluitsels van kalkmycelium. Dit werd op het einde van het Weichsel primair als loess afgezet. Het kan secundaire niveo-fluviale herwerking ondergaan hebben. Deze laag is later meestal geremaneerd geweest en vermengd met het onderliggende diachroon hellingssediment, waardoor het onderscheid moeilijk is.

Het terrasgrind van Kruishoutem is een midden-pleistocene riviersediment uit Pre-Saaliaan. Ontstaan als grove dalbodemsedimenten, komen nu voor in een interfluviale terraspositie. Dit is het gevolg van de reliëfsinversie die zich heeft voorgedaan bij de jongere insnijding van het reliëf en de differentieel-weerstandsbiënde rol die de grove dalbodemsedimenten daarbij hadden.

De afzetting is grindrijk en opgebouwd uit planair-diagonaal gestratificeerde lagen die afwisselend uit grindhoudend zand en zandig grind bestaan. In de stratificatie is afzetting te zien door krachtige geulstroming, tot 3m à 4m. De zandige lagen bestaan uit middelmatig tot vrij grof zand, vaak kleiig, vooral kleine silex- en kwarts-grindfragmenten en kleiige tussenlaagjes. De dikkere grindlagen bestaan hoofdzakelijk uit gerolde en gespleten silexkeien, grove silex- en kwartskorrels, verkiezeld hout en stukjes ijzerzandsteen. Vaak zijn er ook gesilificeerde schelpresten en nummulieten aanwezig. De silexkeien verraden een fluviale aanvoer vanuit het zuiden, ofwel rechtstreeks uit het krijt, ofwel herwerkt uit de kustafzettingen van het Diestiaan. Silexspijlstukken kunnen wijzen op afzetting onder periglaciaal omstandigheden.

Hier gaat het om fluvioperiglaciaal sediment afgezet in een vroegere dalbodem van een Oer-Schelde en kreeg een pre-Mindel-ouderdom toegekend. Het komt enkel voor op de uiterste noordrand van het interfluvium tussen Leie en Schelde.

De noordrand van het terrasplateau van Kruishoutem is een gebied waar de basis van de quartaire afzettingen stijgt tot +60m TAW, iets lager dan de huidige oppervlakte. Het Weichseliaan bestaat er bijna uitsluitend uit hellingsafzettingen⁹.

Hof Te Wijckhuysen is gelegen aan de stuifzandrug, die zich ten zuiden van de hoeve uitstrekt in de richting van Lozer.

⁸ DOV Vlaanderen 2012a.

⁹ DOV Vlaanderen 2012b.

3.2. **Beknopte historiek en archeologische gegevens**

3.2.1. **Historische achtergrond**

Historische bronnen

In een charter van Karel de Kale van 847 staat de eerste vermelding van de "*villa dominica hulthem*" waarin *hulthem* een deel is van de bezittingen van de Sint-Amandsabdij van Elnone (Noord-Frankrijk). In een brief van 1019 van Othelboldus, abt van de Gentse Sint-Baafsabdij aan Otgiva, gravin van Vlaanderen, worden landbouwbedrijven "*in uilla holthem*" opgesomd, eigendom van de abdij.

"Kruishoutem" is etymologisch ontstaan uit het Germaanse *hulta* (=bos) en *haima* (=woning). Huidige benaming werd de eerste keer vermeld in 1227 als "*Sancte Crucis Houthem*" vermoedelijk na verwerving van een reliek van het Heilig Kruis tijdens de tweede kruistochten midden 12^e eeuw (officieel in 1817 ingevoerd).

De belangrijkste heerlijkheid is *Ayshove*, ten noordoosten van de huidige dorpskom, dat teruggaat tot de post-Karolingische periode, samengesteld uit de *Ayshovedries*, de *Ayshovekouter* en het *Ayshovehof*. Dit hof groeide uit tot een burcht op de plaats van het huidige kasteel van Kruishoutem (gebouwd begin 17^e eeuw). *Ayshove* was een heerlijkheid met een 200-tal achterlenen, onder andere Hoeve Wyckhuysse.

Op bestuurlijk-fiscaal vlak behoorde Kruishoutem tot de kasselrij Oudenaarde en op kerkelijk vlak maakte het deel uit van het bisdom Doornik, sinds 1559 van het bisdom Gent.

Het is een typisch agrarische gemeente met nog tientallen hoeven die teruggaan op middeleeuwse pachthoven, onder andere het Goed te Wijckhuize¹⁰.

De *Hoeve Wyckhuysse*, in de Wijckhuizestraat is een omwalde hoeve aan de voet van het talud tussen Laag- en Midden België. Vroeger was het de zetel van de gelijknamige heerlijkheid en een achterleen van Ayshove¹¹. Het "*Hof te Wijckhuysse*" is een hoeve met nog een gedeeltelijke gracht rondom. Het was de vroegere zetel van de heerlijkheid van Wyckhuysse, de grootste en belangrijkste achterleen van de heerlijkheid *Ayshove*. De hoeve werd genaamd naar de familie Wichuus, reeds vermeld in 1400 en eigenaars tot 1800. In 1801 werd het aangekocht door baron della Faille d' Huisse.

Het Hof te Wijckhuysse

Het hof zelf bestaat uit de achterin gelegen hoeve met in U-vorm ingeplande gebouwen en een voorerf met vijver als rest van de vroegere brede walgracht (deels gedempt circa 1860 en begin 20^e eeuw). Er is een ijzeren toegangshek aan vierkante overhoeks geplaatste bakstenen pijlers in het noorden.

In het zuidelijk deel staat een boerenhuis van acht traveeën en anderhalve bouwlaag onder zadeldak (pannen, nok parallel met de straat) met klokkenstoeltje, door middel van ankers, op de linker zijgevel, in 1822 gedateerd. Het heeft een gewitte erfgevel op grijsgeschilderde plint, rechthoekig beluikte vensters, twee rechthoekige deuren in vlakke grijsgeschilderde omlijsting en halfronde venstertjes onder de daklijst. Links en rechts zijn er aangebouwde stallen, respectievelijk onder zadel- en lessenaarsdak.

In het oostelijk deel staat een circa 1860 deels uitgebreide bakstenen dwarsschuur onder pannen op een zadeldak (nok loodrecht op de straat) met sporen van natuursteenblokken. Op de rechtse hoek van dit gebouw is een arduinen jaarsteentje met opschrift "anno 18(12 ?)" in zwik van korfboogpoorten. Deze schuur heeft een centrale doorrit met een rechthoekige poort. Daarachter staat een gewit bakstenen bakhuis onder pannen zadeldak (nok loodrecht op de straat).

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2012b.

¹¹ Toerisme Kruishoutem 2012.

In het westelijk deel staan gelijkaardige circa 1860 nieuwgebouwde bakstenen stallen met vierkante venstertjes en overdekte mestvaalt achteraan¹².

3.2.2. Cartografische gegevens

Het onderzoeksgebied wordt hieronder weergegeven op drie cartografische bronnen, namelijk de Ferrariskaart, de Atlas der buurtwegen en de Poppkaart.

Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778)

De Ferrariskaart (*Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik*) (Afbeelding 6 en 7) toont dat het onderzoeksgebied aangeduid is als een hoeve met verschillende kleinere gebouwtjes op een soort eilandje omgeven door water. Voornamelijk in de noordoostelijke hoek is een grote waterpartij aangeduid, die in de zuidwestelijke hoek verkleint tot een kleine gracht met een brug erover. Het wooneiland lijkt uit twee delen te bestaan. De percelering rondom het landgoed lijkt grotendeels overeen te komen met het huidige stratenpatroon, maar de projectie op de hedendaagse situatie komt niet volledig overeen met wat er op de historische kaart staat (Afbeelding 7)¹³.

Afbeelding 6: Aanduiding onderzoeksgebied op de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (Ferrariskaart) (1771-1778)¹⁴.

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2012c.

¹³ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2012a.

¹⁴ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2012a.

Afbeelding 7: Projectie Ferrariskaart op de huidige situatie.

Atlas van de Buurtwegen (1841)

Op de kaart van De Atlas van de Buurtwegen, opgesteld vanaf 1841 (Afbeelding 8)¹⁵, is het onderzoeksgebied afgebeeld als een hoeve met vier gebouwen, die naar elkaar toe gebouwd zijn en omgeven door water. Voornamelijk in de noordoostelijke hoek is een grote waterpartij aangeduid, die in de zuidwestelijke hoek verkleint tot een kleine gracht met een opening erin. Net buiten de gracht, in het westen, is er een kleiner gebouw afgebeeld. De relatie met de hoeve is onduidelijk. De percelering rondom het landgoed lijkt grotendeels overeen te komen met het huidige stratenpatroon, te zien met de projectie op de hedendaagse situatie (Afbeelding 9).

¹⁵ Provincie Oost-Vlaanderen 2012a.

Afbeelding 8: Aanduiding onderzoeksgebied op de Atlas van de Buurtwegen (1841)¹⁶.

Afbeelding 9: Projectie kaart Atlas van de Buurtwegen op de huidige situatie.

Poppkaart (tweede helft 19de eeuw)

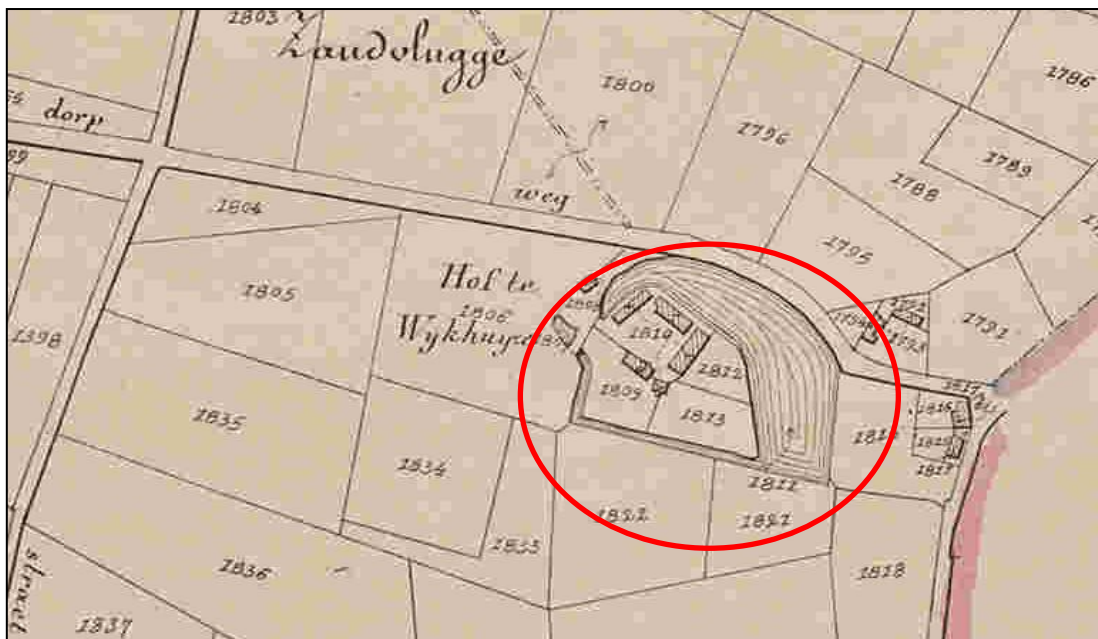
Ook op de kaart van Philippe-Christian Popp (*Atlas cadastral parcellaire de la Belgique*) opgesteld in de tweede helft van de 19^e eeuw (Afbeelding 10)¹⁷, is het onderzoeksgebied afgebeeld als een hoeve met vier gebouwen, die naar elkaar toe gebouwd zijn en omgeven door water. Voornamelijk in de noordoostelijke hoek is een grote waterpartij aangeduid, die in de zuidwestelijke hoek verkleint tot een kleine gracht met een opening erin. Net buiten de gracht, in het westen, is er een kleiner gebouw afgebeeld. De relatie met de hoeve is onduidelijk. Dit beeld komt overeen met wat op de Atlas van de Buurtwegen afgebeeld staat. De percelering rondom het landgoed bleef grotendeels bewaard in

¹⁶ Provincie Oost-Vlaanderen 2012a.

¹⁷ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2012b.

vergelijking met het huidige stratenpatroon, te zien met de projectie op de hedendaagse situatie (Afbeelding 11)

*Afbeelding 10: Aanduiding onderzoeksgebied op de Kadasterkaart van Phillipe-Christian Popp (1855)*¹⁸.

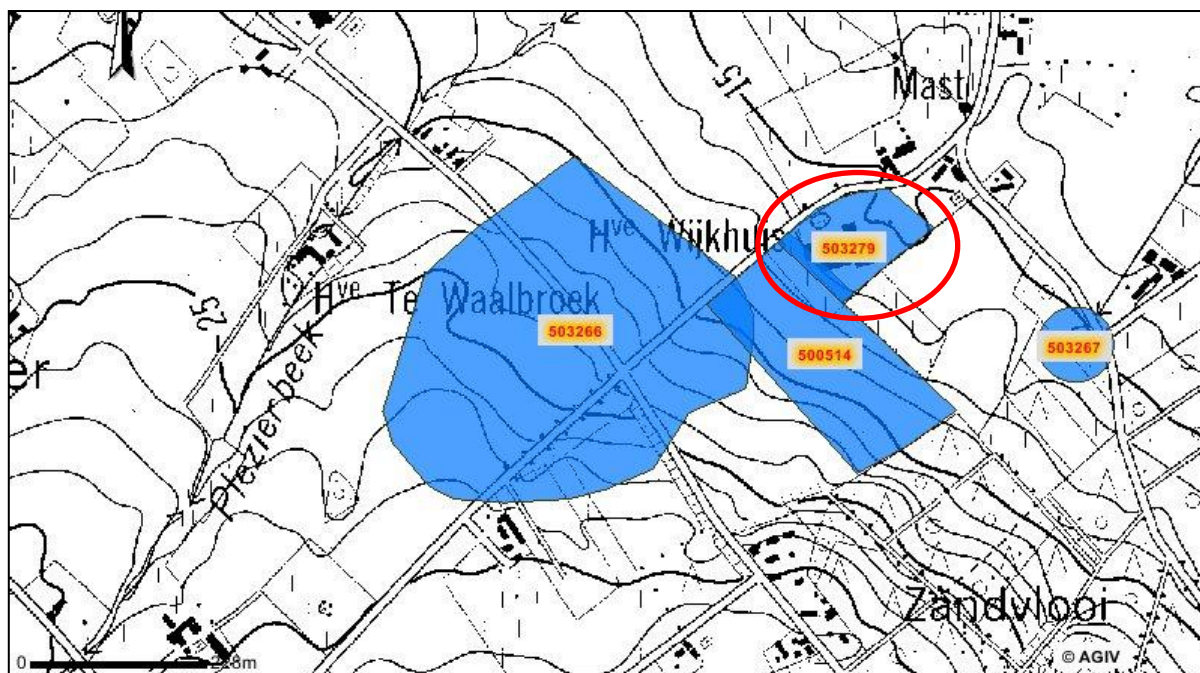
Afbeelding 11: Projectie Popp-kaart op de huidige situatie.

3.2.3. *Archeologische gegevens*

3.2.3.1. Centrale Archeologische Inventaris.

¹⁸ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2012b.

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geeft verschillende archeologische waarden weer in de omgeving van het onderzoeksgebied (Afbeelding 12).

Afbeelding 12: CAI kaart van het plangebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving¹⁹.

Archeologisch onderzoek op de site Kapellekouter (locatie 501308) ten zuiden van de huidige dorpskom wijst op een zeer oude occupatie in deze regio met vondsten van laat-neolithische graven van de Klokbeercultuur. Uit de vroeg-Romeinse periode dateert een Gallo-Romeinse vicus met centrale economische en religieuze functie (onder meer de vondst van talrijke massieve bronzen godenbeeldjes). Daarnaast zijn er Laat-Romeinse bewoningsresten, een agrarische nederzetting van Germaanse immigranten uit 5^e eeuw en twee Merovingische bewoningskernen of villas met grafplaats. Sporen van een oost-west georiënteerde houtbouw uit 6^e-8^e eeuw zijn mogelijk te vereenzelvigen met een eerste Sint-Pieterskerkje. Ook een middeleeuws grafveld met een 200-tal graven vanaf 7^e tot 14^e – 15^e eeuw werd blootgelegd en kan als de necropool van het oude Hulthem beschouwd worden.

Het onderzoeksgebied *Hof Te Wijckhuysen* zelf is gekend onder de locatie 503279, structuur 32297, m.n. een alleenstaande site met walgracht. Het is duidelijk herkenbaar als een antropogeen reliëfverschil. De deels omgrachte hoeve is de vroegere zetel van de heerlijkheid van Wyckhuysen, het grootste en belangrijkste achterleen van de heerlijkheid Ayshove. Het is genoemd naar de familie Wichuus, reeds vermeld in 1400 en eigenaars tot 1800. In 1801 werd het aangekocht door Baron della Faille d'Huyse. In 1997 brachten opgravingen in de omgeving middeleeuws, laat-middeleeuws en post-middeleeuws materiaal aan het licht waardoor de occupatiegeschiedenis van de site tot 10^e - 13^e eeuw kan teruggaan.

Ten westen van het onderzoeksgebied is de locatie 503266 gekend als *Wijkhuis I* (percelen 1454, 1455, 1456, 1805, 1835), gelegen op de helling van een noordnoordoost gerichte heuvelrug. Deze structuur 30016 omvat sporen en vondsten uit de Steentijden, Metaaltijden en de Romeinse Tijd. Er werden roerende archaeologica aangetroffen, gedateerd in het Mesolithicum. Het gaat om lithisch materiaal uit Wommersomkwartsiet en vuursteen. Daarnaast zijn er sporen van begraving en roerende archaeologica, uit het Neolithicum. Het gaat om een klokbeckergraf (crematie) met een maritieme klokbeker (omgekeerd gepositioneerd) en een gevleugelde pijlpunt. Daarnaast kwam er onder meer een hiel van een gepolijste bijl (Grand-Pressigny-vuursteen) aan het licht, naast aardewerk en een pijlpunt met schachtdoorn en weerhaken. Uit de late Bronstijd werden er bewoningssporen aangetroffen onder de vorm van paalgaten en paalkuilen van een standgreppel. Er kon geen

¹⁹ CAI 2012.

gebouwplattegrond gereconstrueerd worden. Uit de kuilen kwam er dik- en fijnwandig aardewerk. Bij de sporen uit de Romeinse tijd gaat het om begraving en roerende archaeologica, enkele potscherven die in de buurt van het brandrestengraf werden gevonden. Het vlakgraf bevatte gedraaid aardewerk en werd verstoord door de werken waarbij het aan het licht kwam. Het omvat verbrande en onverbrande scherven, nagelfragmenten en fragmenten van gecremeerde beenderen.

Ten zuidwesten van het onderzoeksgebied is de locatie 500514 gekend als *Hof te Wijckhuyze*, het perceel ten zuidzuidwesten palend aan de middeleeuwse boerderij Hof Te Wijckhuyze. Deze structuur 501081 omvat sporen en vondsten uit de Steentijden, Metaaltijden, middeleeuwen en Nieuwe Tijd. De bewoningssporen uit het Mesolithicum omvatten sporen en materiaal. Daarnaast zijn er grondsporen die eerder in de Metaaltijden te dateren zijn. De middeleeuwse vondsten omvatten zowel bewonings- als infrastructuursporen. Het gaat om oude ploeglagen en colluviale pakketten, parallelle greppels met grijs reducerend gebakken aardewerk, enkele kuiltjes en greppels. Uit de Nieuwe Tijd dateren ook infrastructuursporen, lijnelementen die deel uitmaken van een riolering. Een bakstenen afvoersysteem voor afvalwater van een gebouwtje buiten de walgracht (dit gebouwtje werd niet opgegraven, maar er werd wel op een kaart uit de 19^e eeuw een gebouw gevonden dat hiervoor in aanmerking zou komen).

Ten zuidoosten van het onderzoeksgebied is de locatie 503267 gekend als *Wijkhuis II / Spiegelstraat*, op ca. 600m ten oosten van Wijkhuis. Deze structuur 32285 omvat grondsporen uit de Metaaltijden. Twee grachten en drie kuilen met materiaal werden in de late IJzertijd gedateerd²⁰.

3.2.3.2. Archeologisch vooronderzoek

In 1997 werden preventieve opgravingen uitgevoerd te Kruishoutem-Wijkhuize (Afbeelding 13). De provinciale diensten werden gecontacteerd door landschapsarchitect Jean-François Vandenabeele voor advies in verband met de herinrichting van het landschap rondom de laatmiddeleeuwse hoeve "*Hof te Wijckhuyze*". Dit omvatte onder meer de reconstructie van de middeleeuwse walgracht omheen het hoevecomplex. Op basis van vroegere belangrijke archeologische vondsten en de laatmiddeleeuwse oorsprong van de hoeve, werd een preventieve opgravingscampagne opgestart. Verscheidene partijen werden hiervoor aangesproken, Dienst Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium, Provinciaal Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen, de gemeente Kruishoutem en de toenmalige eigenaar van de terreinen, Dirk Van Overberghe.

De noodopgravingen gingen door van 13 oktober 1997 tot eind december 1997, onder de vorm van sonderingen, in de directe omgeving van de hoeve en op het akkercomplex ten zuiden van de hoeve. Enerzijds kon men op die manier het bodemarchief opgraven in de bedreigde zones en anderzijds kon men van de mogelijk bedreigde zones de potentie van archeologische sporen inschatten.

Op het akkercomplex ten zuiden van de hoeve werd een raster uitgezet van 10m lange sleuven, een kraanbak breed, op een tussenafstand van 10m en op een viertal lijnen. Dit gaf een inzicht in de bodem en de potentiële archeologische sporen. De sterke ophoging door de eeuwen heen door afspoeling van de helling, was zeer opvallend. Verscheidene oude ploeglagen en colluviale pakketten, die middeleeuws materiaal bevatten, dekten oudere lagen, met materiaal uit Steentijden, af. Deze onderliggende archeologische lagen werden niet bedreigd door de werken aangezien het bovenliggende pakket vrij dik was.

In de directe omgeving van de hoeve was de bedreiging door de werkzaamheden veel effectiever. Het was de bedoeling om een sleuf dwars doorheen de opgevolde gracht te trekken. Zo kon men het oorspronkelijke profiel en de afmetingen van de walgracht nagaan. Dit zou de basis vormen voor het opnieuw uitgraven van de gracht, met behoud van het oorspronkelijke profiel. De weersomstandigheden en de daardoor zeer hoge grondwaterstand hebben dit werk onmogelijk gemaakt.

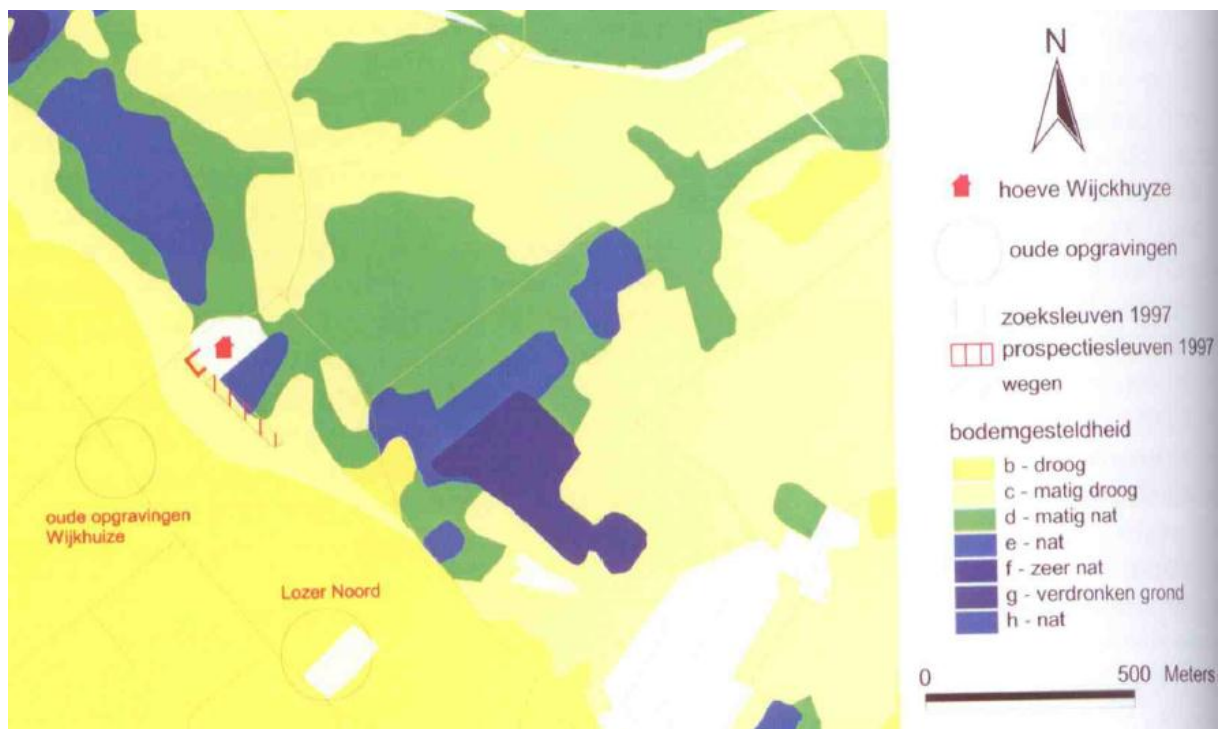
Het bodemarchief van de tweede zone in de directe omgeving van de hoeve werd bedreigd door de aanleg van een rietveld en een drinkpoel. Hier werden drie sleuven uitgezet, haaks op elkaar. In de eerste sleuf werden volle- (10^e - 13^e eeuw), late- (13^e - 15^e eeuw) en post-middeleeuwse (15^e - 18^e

---

²⁰ CAI 2012.

eeuw) sporen aangetroffen, voornamelijk greppelstructuren, enkele kuilen en paalsporen en een bakstenen afvoersysteem. Bij de sporen uit de volle middeleeuwen werden de smalle parallelle greppels gerekend met een oost-west verloop. Deze omvatten enkel grijs, reducerend gebakken aardewerk, met de typische kogelpot met radstempelversiering. In het oostelijk deel van de sleuven was de aanzet van de laatmiddeleeuwse walgracht te zien. Enkele greppels sneden de vol-middeleeuwse sporen en zijn vermoedelijk in de late middeleeuwen te dateren, onder andere op basis van het grijs reducerend gebakken aardewerk en *hoogversierd aardewerk* (geglazuurd luxe aardewerk met versiering in reliëf). Er werden ook sporen uit de post-middeleeuwen aangetroffen, onder andere een bakstenen afvoersysteem. Waarschijnlijk diende dit voor de afvoer van het afvalwater van een gebouwtje buiten de walgracht. Op een 19^e eeuwse kaart werd een gebouwtje afgebeeld dat hiervoor in aanmerking zou komen, maar er werd geen materiaal gerecupereerd.

Deze preventieve opgraving heeft enkele belangrijke resultaten opgeleverd. De stuifzandrug, die zich ten zuiden van de hoeve uitstrekte in de richting van Lozer, vertoonde oorspronkelijk een uitgesprokener reliëf. Eeuwenlange landbouw zorgde voor een sterke erosie. Het is duidelijk geworden dat de hoeve Wijckhuize, met de typische laatmiddeleeuwse omgrachting, een voorganger in de volle middeleeuwen moet gehad hebben²¹.

Afbeelding 13: Plan met aanduiding van onderzoeksgebied van de preventieve opgravingen²².

²¹ Bauters L., Braeckman K., 1998.

²² Bauters L., Braeckman K., 1998, p.98.

4. Archeologisch onderzoek

Dit hoofdstuk vormt een toelichting bij de gevonden sporen en structuren.

4.1. Bodem

Boringen

In de eerste fase van het onderzoek werden in totaal 21 boringen gezet teneinde de historische loop van de vroegere walgracht op te sporen. De boringen werden langs de zuidwestkant en de zuidoostkant van het perceel uitgevoerd, ter hoogte van de huidige gracht achter het hoofdgebouw. Bedoeling was om vast te stellen in welke mate deze nog correspondeert met het oorspronkelijke verloop van de walgracht.

Uit de boringen bleek dat het terrein achter het hoofdgebouw echter voor een groot deel bestond uit een brede moerassige vlakte, die in een later stadium is opgevuld en opgehoogd. Hierin waren mogelijk meerdere grachtvullingen aanwezig, maar dit kon aan de hand van het verkennende booronderzoek moeilijk worden bepaald. Over het algemeen bestond de bovenste 50 tot 120 cm van het profiel uit een recent ophoogpakket, bestaande uit zwak tot matig siltig bruingrijs tot geel zand. Dit pakket bevatte weinig bijmengingen, behoudens een occasioneel stukje baksteen.

Daaronder bevonden zich over het algemeen donkere, sterk humeuze opvullingspakketten waarmee de moerassige vlakte gedempt is. Deze bestonden voornamelijk uit donkergrijs, zwak tot matig siltig, humeus zand. Als bijmenging waren baksteenfragmentjes aanwezig. Over het algemeen ging het profiel op een diepte van ca. 120 tot 150 cm beneden maaiveld over in het moedermateriaal, dat hier bestond uit zwak siltig, matig grof zand met een sterke reductiekleur (blauwgrijs tot grijsgroen). Aan de onderkant van het humeuze pakket was in een aantal boringen een enigszins moerige laag aanwezig (boring 6, 17 en 21). Deze is ontstaan door het bezinken van plantenresten, die onder de gereduceerde omstandigheden beneden het grondwaterniveau op onvolledige wijze zijn verteerd aan de onderkant van de grachtvulling of in de moerassige bodem.

In een aantal boringen was het moedermateriaal slechts zichtbaar op een dieper niveau. In boring 17 bijvoorbeeld op een diepte van 180 cm beneden het maaiveld en in boring 6 pas vanaf 200 cm onder het maaiveld.

Het moerassige gebied strekte zich over een zeer brede zone uit, maar leek op te houden aan de overkant van de huidige gracht ten zuidwesten van het plangebied (boring 8) en op vrij geruime afstand ten zuidoosten van het plangebied (boring 20). In boringen 16 en 17, die net als boring 20 gezet waren in het weiland ten zuidoosten van het plangebied, waren nog steeds humeuze opvullingspakketten aanwezig. In boring 20 daarentegen kwam onder een bruine bouwvoor van 30 cm dik en een lichtbruine A/C-horizont het moedermateriaal al voor op een diepte van 50 cm beneden maaiveld. Ter plaatse bestond het uit een 20 cm dikke 1C-horizont, uit sterk geoxideerde, oranjegele zandige leem en een grotendeels gereduceerde 2C-horizont, uit witgrijs, matig siltig zand. Ook in boring 8 kwam het moedermateriaal al op een diepte van ca. 50 cm beneden maaiveld voor.

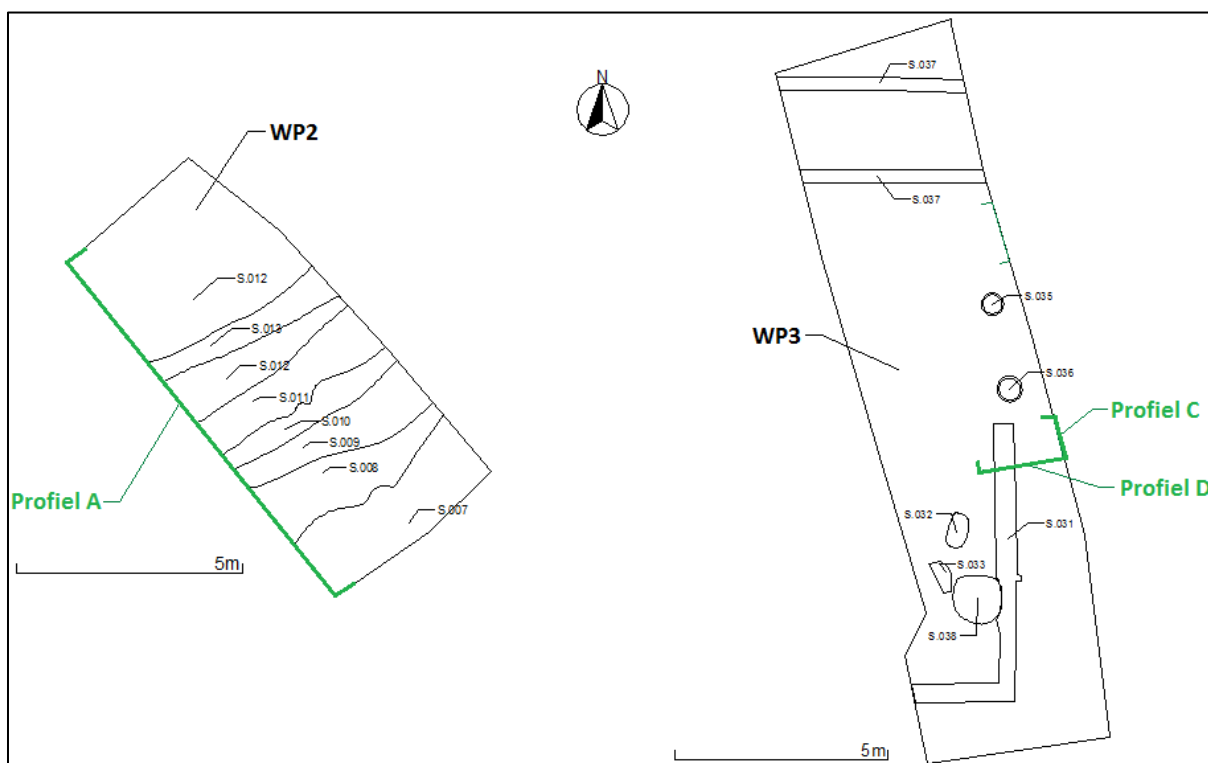
Aan de hand van de boringen kon het precieze verloop van de historische walgracht niet vastgesteld worden. In de nabijheid van de huidige gracht werden nog acht extra boringen gezet. (boringen 101 t/m 108). Hieruit bleek dat het traject van de huidige gracht doorgaans juist langs de rand van de moerassige vlakte was gelegen. In deze boringen was over het algemeen sprake van een humeuze bovengrond van 50-90 cm, met daaronder de C-horizont die doorgaans bestond uit matig grof, zwak tot matig siltig, wit tot lichtgeel zand.

Uit de resultaten van de boringen bleek dat het terrein direct achter het huidige hoofdgebouw van het Hof Te Wyckhuyze bestaat uit een landschappelijke laagte. Op basis van visuele waarnemingen in de omgeving van het plangebied blijkt dan ook dat het plangebied zich bevindt in een landschappelijke, min of meer komvormige depressie. Met name in zuidoostelijke en zuidwestelijke richting loopt het

reliëf steil op. Wellicht is deze brede landschappelijke depressie in de loop van tijden gedempt en opgevuld geraakt en zijn er meerdere fasen van grachten in uitgegraven. Enkel gravend onderzoek kan hierin echter duidelijkheid scheppen.

4.2. Stratigrafie

De stratigrafie van het terrein (Afbeelding 4) kan besproken worden aan de hand van het profiel A in werkput 2 en profiel C in werkput 3 (Afbeelding 14).

Afbeelding 14: Weergave van de locatie van profielen in werkputten 2 en 3 (groen).

Een uitgebreide bespreking van deze profielen gebeurt in hoofdstukken 'Profielopbouw' per werkput gerangschikt²³.

In profiel A van werkput 2 (Afbeelding 23 en 24) zijn natuurlijke zandpakketten aanwezig die afgedekt worden met ophogingspakketten. De gracht in dit profiel is door deze ophogingspakketten gesneden bij de aanleg en werd later (zeer recent) afgedekt. Verder is een zeer recente greppel opgemerkt die alle pakketten doorsnijdt.

Profiel C in werkput 3 (Afbeelding 27 en 28) toonde aan dat op deze locatie het profiel ernstig verstoord was. De natuurlijke bodem bestaat hier uit zand. De top van het zand is duidelijk weggegraven en 'vervangen' door opgebrachte laagjes zand. De bewaarde top van het zand ligt hier op 14,97 m TAW.

²³ Werkput 1 – Profiel B zie 4.3.2.1, Werkput 2 – Profiel A zie 4.3.3.1, Werkput 3 – Profiel C en D zie 4.3.4.1

4.3. Sporen en structuren

4.3.1. Beschrijving sporen en structuren

Voorafgaand aan de realisatie van het project werd een vooronderzoek uitgevoerd op de walgracht. Daarnaast werd op de locatie van het toekomstig zwembad en toebehoren een archeologisch onderzoek verricht.

Er werden 7 profielen geregistreerd, waarvan de meest representatieve werden opgetekend. In totaal werden in de aangelegde vlakken en de uitgezette profielen 65 sporen geregistreerd.

4.3.2. Werkput 1

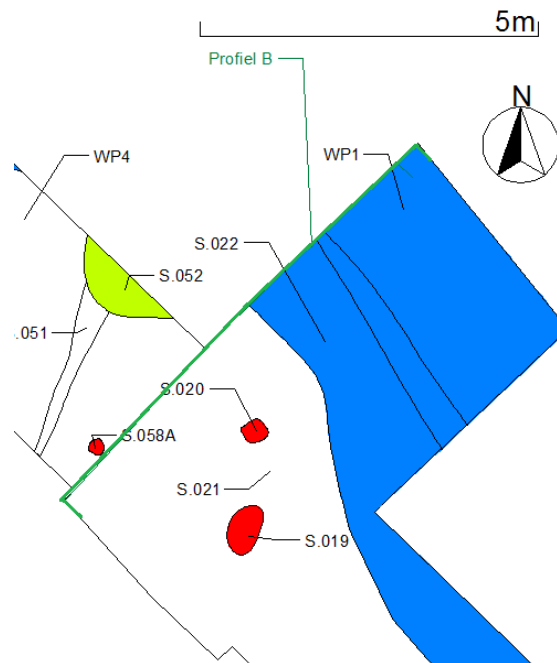
Werkput 1 was de eerste sleuf die aangelegd werd om de oude gracht aan te snijden. Deze werd in 2 vlakken aangelegd en werd bij het aanleggen van het tweede vlak en het verdiepen ter hoogte van de oude gracht vergroot. De oppervlakte van de sleuf in de eerste fase was 25,28 m², in de tweede fase was deze 31,68 m². Het maaiveld bevond zich hier gemiddeld op ca. 16,92 TAW. Het eerste vlak legden we aan op 16,18 TAW en het tweede op 16,05 TAW. Er werd een profiel geregistreerd, waarbinnen verschillende spoornummers werden uitgedeeld. In het eerste vlak konden reeds 3 sporen hiervan geregistreerd worden. In het tweede vlak troffen we daarnaast ook nog 2 sporen aan. In totaal werden in deze werkput 17 sporen geregistreerd.

Afbeelding 15: Vlakfoto: Vlak 1 werkput 1.

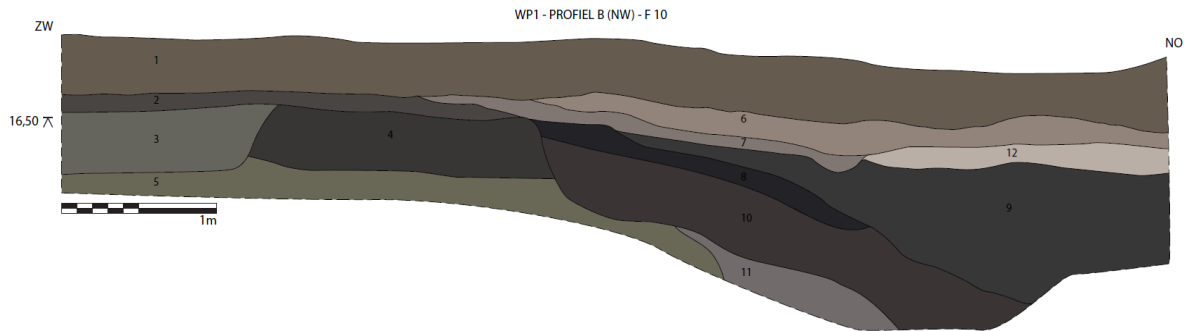
Afbeelding 16: Vlaktfoto: Vlak 2 werkput 1.

Afbeelding 17: Plan van werkput 1 (Donkerblauw: Gracht Late ME, Rood: Paalkuil).

4.3.2.1. Profielopbouw

Er werd 1 profiel (profiel B) geregistreerd door middel van foto en tekening. In dit profiel werden 2 grachten aangetroffen. Dit profiel werd in noordwestelijke richting gefotografeerd (foto 10) en getekend (tekenvel 1). Er werden 12 lagen onderscheiden. Voor het intekenen werden er nagels gebruikt die bevestigd werden op 16,50 m TAW. Het maaiveld bij het begin van het profiel (zuidwest-zijde) bevond zich op 17,01 TAW. Het diepste punt van het profiel bevindt zich op 15,18 m TAW.

Afbeelding 18: Tekening Profiel B in werkput 1.

Afbeelding 19: Foto Profiel B in werkput 1.²⁴

- Laag 1 is de bouwvoor en is ook terug te vinden onder spoornummers S.004 en S.005. Ze heeft een bruine kleur en is gevlekt. Matig siltig zand.
- Laag 2 heeft spoornummer S.023 gekregen en is donkerbruingrijs. Ze bevat baksteen. Matig siltig zand. Het gaat hier om een ophogingspakket.
- Laag 3 heeft spoornummer S.001 en S.002 gekregen en is grijs gevlekt. Matig siltig zand. Dit is een gracht. Dit spoor werd in vlak 1 ook opgemerkt en ingemeten.
- Laag 4 heeft spoornummers S.024 gekregen en is donkergrijs gevlekt en bevat baksteen. Dit is een opgebracht pakket.
- Laag 5 heeft spoornummer S.021 gekregen en is lichtgrijs, oranje-rood met plantenresten. Sterk siltig zand en matig grof. Deze laag werd vanaf vlak 2 zichtbaar en is een natuurlijk zandpakket.
- Laag 6 kreeg spoornummer S.025 en is donkergrijs met oxidatievlekken. Het is een vlekkerige laag. Matig siltig zand.
- Laag 7 kreeg spoornummer S.026 en is grijsbruin met baksteen en vlekkerig. Matig siltig zand.
- Laag 8 kreeg het nummer S.022 en werd zowel in vlak 1 als vlak 2 onderscheiden. Het is een zwartbruin spoor met baksteen, houtskool (?), veel humus en matig plantenresten.
- Laag 9 kreeg het spoornummer S.027 en is grijs met weinig humus en houtskool. Weinig siltig zand en matig grof.

²⁴ Omwille van wateroverlast door het raken van een waterhoudende buis kon het profiel niet tijdig volledig op foto vastgelegd worden.

- Laag 10 is donkerbruin en kreeg het spoornummer S.028. Ze bevat weinig humus, wortelresten. Matig siltig zand.
- Laag 11 is bruin en kreeg het spoornummer S.029. Ze bevat weinig humus, wortelresten. Matig siltig zand.
- Laag 12 is lichtbruingeel, gelaagd en kreeg het spoornummer S.030. Er zijn donkergrijze sublagen. Weinig siltig zand, matig grof en opgebracht.

4.3.2.2. **Spoorbeschrijving en -interpretatie**

Werkput 1 bevat sporen S.001 tot en met S.005 en sporen S.019 tot en met S.030.

Sporen S.001, S.004 en S.005 en sporen S.021 tot en met S.030 werden reeds besproken bij de profielopbouw van werkput 1 ²⁵. Deze werden enkel in het profiel geregistreerd. Binnen vlak 1 waren er nog sporen S.002 (= S.027 en S.022) en S.003 (= S.026), die in het profiel een ander nummer meekregen ²⁶. In vlak 2 werden nog 2 sporen extra onderscheiden. Het spoor S.019 is een ovaal spoor met bruingrijze en donkergrijze kleur, dat een baksteenbrokje bevatte. Dit spoor is vermoedelijk een paalkuil. Spoor S.020 is een rond spoor, ook vermoedelijk een paalkuil, met een bruine kleur. De textuur van beide sporen is hier siltig zand.

Spoor S.001 is een gracht, die vermoedelijk in de 19de eeuw gedateerd kan worden. Sporen S.004 en S.005 zijn de bouwvoor. Sporen S.002 en S.003, S.022 en S.025 tot en met S.030 zijn vullings- en afdekkingspakketten van een oudere gracht (met spoornummer S.042 in werkput 4), waarbij sporen S.023, S.025 en S.026 en S.030 lagen die waarschijnlijk gevormd zijn wanneer de gracht al even niet meer in gebruik was. Spoor S.021 is een natuurlijk zandpakket. Spoor S.023 is een recent ophogingspakket en spoor S.024 is een opgebracht pakket.

Afbeelding 20: Spoor S.020 in vlak 2 van werkput 1 (Foto 8, Coupe 1).

²⁵ Zie 4.3.2.1 - beschrijving Profiel B, Werkput 1

²⁶ Zie 4.3.2.1 - beschrijving Profiel B, Werkput 1

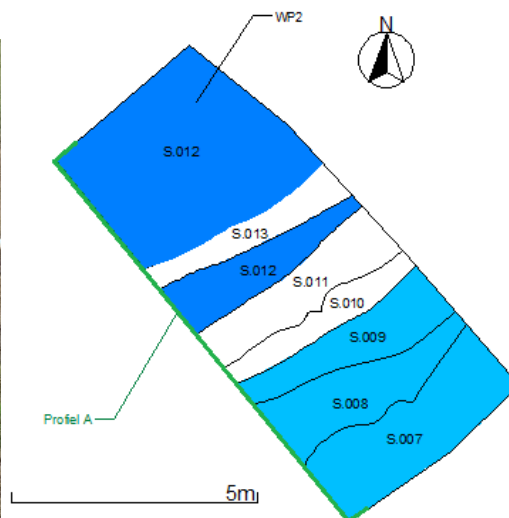

Afbeelding 21: Spoor S.019 in vlak 2 van werkput 1 (Foto 9, Coupe 2).

4.3.3. Werkput 2

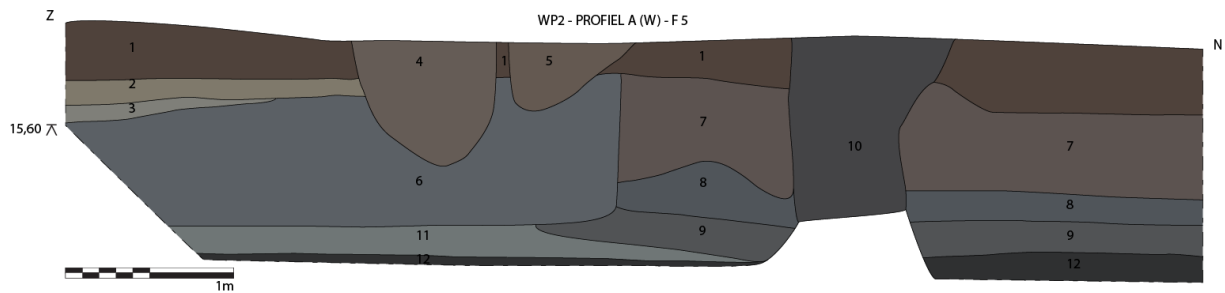
Werkput 2 is de tweede sleuf die aangelegd werd om de oude gracht aan te snijden. Hier werd 1 vlak aangelegd. De hoogte van het maaiveld bevond zich hier op gemiddeld 16,02 TAW. Het vlak werd aangelegd op een hoogte van gemiddeld 15,36 TAW. De werkput heeft een oppervlakte van 40,05 m² en bevatte 13 sporen. Er werd 1 profiel geregistreerd (profiel A) waarbij nog spoornummers werden uitgedeeld.

Afbeelding 22: Vlakfoto en plan werkput 2 (Donkerblauw: Gracht Late ME, Lichtblauw: Gracht 19de E)

4.3.3.1. Profielopbouw

Er werd 1 profiel (profiel A) geregistreerd door middel van foto en tekening. Dit profiel werd in westelijke richting gefotografeerd (foto 5) en getekend (tekenvel 2). Er werden 12 lagen onderscheiden. Voor het intekenen werden er nagels gebruikt die bevestigd werden op 15,60 TAW. Het maaiveld bij het begin van het profiel (zuidzijde) bevond zich op 16,21 TAW. Het diepste punt van het profiel bevindt zich op 14,76 TAW.

Afbeelding 23: Tekening Profiel A in werkput 2.

Afbeelding 24: Foto Profiel A in werkput 2.

- Laag 1 kreeg het spoornummer S.006 en is bruingrijs van kleur. Sterk siltig zand, matig fijn. Het gaat hier om de bouwvoor, Ap. Hier werd 1 laat- tot postmiddeleeuwse scherf ingezameld.
- Laag 2 kreeg het spoornummer S.007 en is lichtgeelbruin. Weinig siltig zand, matig fijn. Deze laag werd reeds in vlak 1 geregistreerd en is een recent ophogingspakket.
- Laag 3 kreeg het nummer S.016 en is lichtgeelbruin en donkergrijs. Weinig siltig zand en matig fijn. Dit is ook een recent ophogingspakket.
- Laag 4 kreeg het nummer S.010 en heeft een bruine kleur. . Weinig siltig zand en matig fijn. Deze laag werd reeds in vlak 1 geregistreerd. Het gaat hier om een zeer recente greppel.
- Laag 5 heeft spoornummer S.011 gekregen en is ook bruin van kleur. Weinig siltig zand en matig fijn. Deze laag werd bij het openleggen van vlak 1 reeds geregistreerd. Ook dit is een spoor van zeer recente aard.
- Laag 6 heeft twee spoornummers, nl. S.008 en S.009. Deze werden in vlak 1 als twee sporen onderscheiden doch bleken samen te horen. Het gaat hier om een donkergrijze grachtvulling. Matig siltig zand. Ze bevat matig baksteenfragmenten en houtskool. Deze gracht vertoont vele gelijkenissen met de gracht die in werkput 1 is aangetroffen (S.001), ze is scherp afgelijnd en heeft een bijna vlakke bodem.
- Laag 7 heeft spoornummer S.012 en is bruin geel gevlekt. Sterk siltig zand. Deze laag werd in vlak 1 reeds geregistreerd en is een opgebracht pakket.
- Laag 8 heeft spoornummer S.014 en is blauwgrijs van kleur. Sterk siltig zand, matig fijn met matig aantal baksteenfragmenten. Dit is een opgebracht pakket. Uit deze laag werden 5 scherven ingezameld die in de 14de-15de eeuw gedateerd kunnen worden.
- Laag 9 heeft spoornummer S.015 en is donkergrijs. Zeer sterk siltig zand, veel humus. Dit is een opgebracht pakket. Uit dit pakket kwamen 8 scherven tevoorschijn. Het gaat hier om laatmiddeleeuwse scherven.

- Laag 10 heeft het spoornummer S.013 en is donkerbruingrijs. Sterk siltig zand. Het gaat hier om de sleuf voor de onderliggende leiding. Recente greppel. Deze laag werd in vlak 1 reeds geregistreerd.
- Laag 11 heeft het spoornummer S.017 en is lichtgrijs, gereduceerd. Matig siltig zand. Deze laag bevat matig plantenresten. Het gaat hier om een natuurlijk (zand)pakket.
- Laag 12 heeft het spoornummer S.018 en bestaat uit half vergane plantenresten. Deze laag heeft een bruine kleur en is een veenlaag met een weinig zand. Het gaat hier om een natuurlijk (zand)pakket.

Naast laag 6, de gracht die lijkt overeen te komen met de gracht die in werkput 1 is aangetroffen (daar als laag 3 genummerd), zien we ook een tweede gracht in laagnummers 7, 8 en 9. Deze gracht is uitgegraven in natuurlijke lagen 11 en 12. Lagen 7, 8 en 9 zijn opvullingslagen van deze gracht.

4.3.3.2.   *Spoorbeschrijving en -interpretatie*

In vlak 1 werden sporen S.007 tot en met S.012 geregistreerd en ingemeten. Bij het verder uitgraven werden overige nummers in het profiel geregistreerd en beschreven. Het gaat hier over de spoornummers S.006 en S.013 tot en met S.018. De beschrijving van al deze sporen is in de bespreking van de profielopbouw terug te vinden ²⁷.

In werkput 2 was spoor S.006 de bouwvoor. Sporen S.007 en S.016 zijn recente ophogingspakketten. Sporen S.010 en S.013 zijn recente greppels. Ook spoor S.011 is van zeer recente aard. Sporen S.012, S.014 en S.015 zijn opvullingen van een gracht die in natuurlijke sporen S.017 en S.018 is uitgegraven. De noordelijke en zuidelijke aflijning van de gracht kon niet achterhaald worden. Sporen S.008 en S.009 (in vlak 1 nog te onderscheiden van elkaar, maar bleken in het profiel 1 laag te vormen) zijn samen een gracht. Deze is hoogstwaarschijnlijk dezelfde als S.001 in werkput 1. Ze vertoont eenzelfde scherpe aflijning en heeft bovendien ook een bijna vlakke bodem. Deze zou dus ook in de 19de eeuw gedateerd kunnen worden. Sporen S.017 en S.018 zijn natuurlijke zandpakketten.

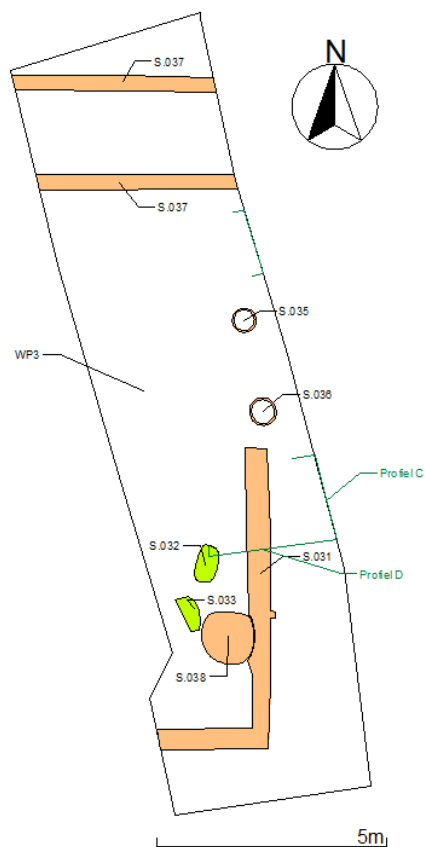
4.3.4.   *Werkput 3*

Werkput 3 bevindt zich in de zone waar later het zwembad zou geplaatst worden. Deze zone diende opgegraven te worden tot op het verstoorde niveau of tot de laagste archeologisch relevante laag bij het eerder bereiken van de moederbodem. Er werden 8 sporen aangetroffen en 3 profielen geregistreerd. Deze werkput omvat 72,65 m² en werd op 2 niveaus aangelegd. Het maaiveld bevond zich hier op 16,35 m TAW. Het eerste vlak werd aangelegd op gemiddeld 15,25 m TAW, het tweede vlak op gemiddeld 15,10 m TAW. Het tweede vlak werd plaatselijk verdiept (tot 14,69 m TAW) omwille van wateroverlast en om een beter inzicht te verkrijgen.

---

²⁷ Zie 4.3.3.1 - beschrijving Profiel A, Werkput 2

Afbeelding 25: Vlakfoto en plan van werkput 3 (Oranje: Muurwerk, Groen: Kuil)

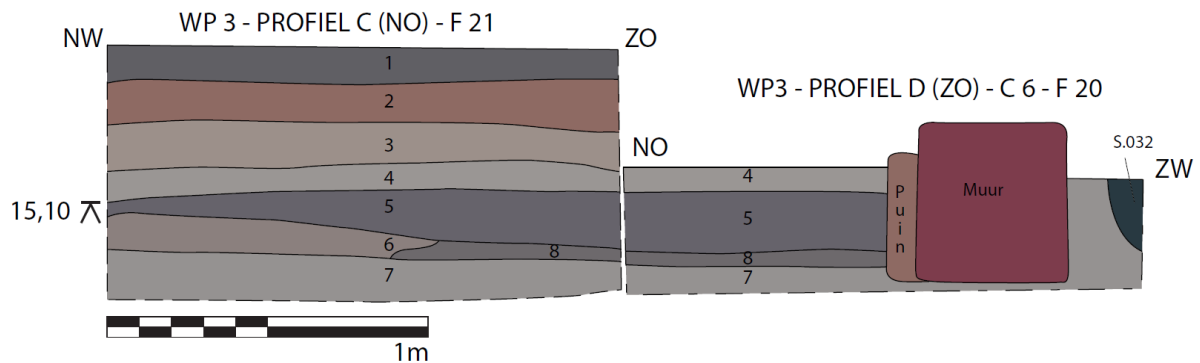
Afbeelding 26: Vlakfoto zuidelijk deel werkput 3 met aanduiding van sporen.

4.3.4.1. Profielopbouw

Er werden 3 profielen geregistreerd. Het eerste profiel werd in noordoostelijke richting gefotografeerd, een tweede profiel (profiel C) werd ook in deze richting gefotografeerd en getekend, aangezien dit een

beter beeld kon geven dan het eerste profiel. Het derde profiel (profiel D) werd haaks op profiel C uitgezet in zuidoostelijke richting en bevatte ook de doorsnede van muur S.031.

Profielen C en D vormen tezamen het beste beeld voor deze werkput. In deze profielen werden 8 lagen onderscheiden. Profiel D bevat daarnaast ook nog de muur met spoornummer S.031 en zijn puin-insteek en de aanzet van de coupe van S.032. De aanzet van profiel C ligt op 15,61 TAW. Profiel D startte vanaf vlak 1 dat reeds was aangelegd, waarbij muur S.031 vrijkwam. Dit profiel werd geregistreerd tezamen met de coupe van deze muur.

Afbeelding 27: Profielen C en D in werkput 3.

Afbeelding 28: Profiel C in werkput 3.

- Laag 1 is een heterogene donkergrijze zandige ophoging.
- Laag 2 is een heterogene puinlaag met zeer veel baksteen- en mortelpuin. Mogelijk gaat het om een ophogingspakket (puinafval van een oudere bouwfase) dat diende als fundering voor het huidige gebouw.
- Laag 3 is een heterogene laag van lichtgrijsbruin zand met vermenging met donkergrijs zand. Ook dit is een ophogingspakket.
- Laag 4 is een gevlekte lichtgrijze heterogene opgebrachte laag.
- Laag 5 is donkergrijs opgebracht zand.
- Laag 6 is een vrij homogene bruinbeige opgebrachte laag.
- Laag 7 is de C-horizont met lichtgrijs tot matig donkergrijs zand. Laag 7 komt overeen met spoornummer S.034. De C-horizont werd hier aangetroffen op 14,97 m TAW.
- Laag 8 bestaat uit licht- tot donkerbruin zand en is heterogeen.

De muur in profiel D heeft spoornummer S.031, de aanliggende puinlaag lijkt de inzet te zijn van deze muur. Spoor S.032 kon ook nog net in dit profiel geraakt worden. Het gaat hier om een kuil met onregelmatige vorm met een zwartgele gevlekte kleur en baksteenspikkels.

4.3.4.2. Spoorbeschrijving en -interpretatie

Tijdens de graafwerken werden een aantal structuren aangetroffen. Het gaat hier om muurwerk, behorende bij een recente beerbak (S.037) uit baksteen met harde witgele kalkmortel (19de eeuw of recenter), 2 ronde waterputten (S.035 en S.036) met respectievelijke diameters van 0,45m en 0,5m opgebouwd uit bakstenen met cementmortel en enkele muren (S.031, S.038) vermoedelijk ook uit de 19de eeuw of recenter. Spoor S.031 was opgebouwd uit bakstenen met ietwat diverse formaten met witgele harde kalkmortel. In het noordelijke deel van de muur hadden de bakstenen formaten 23x11x5cm en 24x11x5cm, in het midden bleek die om 21x11x4cm te gaan en in het zuid en zuidwestelijk deel om formaten 21x11x5cm en 22x11x5cm. Spoor S.038 lijkt tegen S.031 aangebouwd, maar is mogelijk eerder gelijktijdig. Deze twee lijken in elkaar voort te vloeien. Deze is een ronde bakstenen structuur met een diameter van ca. 1,25m met bovenaan een grijze laag (cement?)mortel en daaronder witgele kalkmortel. Daarnaast werden nog 2 sporen (19de eeuwse kuilen) aangetroffen (S.032 en S.033). Spoor S.032 had een onregelmatige vorm, was zwartgeel gevlekt en bevatte baksteenspikkels. Spoor S.033 was ovaal, donkergrijs en lichtgrijs gevlekt en bevatte baksteen- en houtskoolspikkels.

Enkel ter hoogte van de beerbak werd het diepste niveau van de verstoring bereikt, m.n. 14,45 TAW. Dit niveau kon echter niet geregistreerd worden, omwille van wateroverlast. Er werden verder 2 vlakken aangelegd. Het tweede vlak bevat enkel het spoor S.033, dat aangetroffen werd na het weghalen van de ronde muur met spoornummer S.038. De overige sporen behoren tot vlak 1. De registratie van deze vlakken werd door wateroverlast steeds bemoeilijkt. De moederbodem werd hier aangetroffen op ca. 14,98 TAW en kreeg het spoornummer S.034 mee.

In deze werkput zijn sporen S.032 en S.033 kuilen. Spoor S.031 en S.038 zijn muren. Sporen S.035 en S.036 zijn recente waterputten en S.037 is een recente beerbak. Spoor S.034 is de C-horizont.

Afbeelding 29: Spoor S.032 in vlak 1 van werkput 3 (Foto 15, Coupe 3).

Afbeelding 30: Spoor S.033 in vlak 2 van werkput 3 (Foto 23, Coupe 4).

4.3.5. Werkput 4

Werkput 4 (plattegrond in [bijlage](#)) werd aangelegd om het tracé van de oude gracht verder te verduidelijken en omvat een gedeelte van werkput 1. Het maaiveld ligt hier gemiddeld op 17,02 TAW. Het vlak werd aangelegd op een gemiddelde hoogte van 16,10 TAW. Er werden 27 sporen en 2 profielen geregistreerd. Deze werkput heeft een oppervlakte van 114,46 m². Er werd één vlak aangelegd.

4.3.5.1. Profielopbouw

Er werden 2 profielen gefotografeerd. Het profiel werd niet getekend omdat in beide profielen de gracht werd aangesneden die reeds in werkput was aangesneden. In werkput 4 werd de gracht bovendien bijzonder schuin aangesneden wat een erg vertekend profiel gaf.

4.3.5.2. Spoorbeschrijving en -interpretatie

In werkput 4 werden 27 sporen geregistreerd (spoornummers S.039 tot en met S.064), allen hadden een textuur van matig lemig zand. Spoor S.039 is een lineair bruingrijs gevlekt spoor met baksteenspikkels en ijzer. Het gaat hier om een contactlaag tussen de natuurlijke bodem en spoor S.042 (een gracht). Spoor S.040 heeft een onregelmatige vorm met een bruine kleur, baksteenspikkels, ijzer en houtskoolspikkels. Ook deze laag ligt in de contactzone van de natuurlijke bodem met de gracht (S.042). Spoor S.041 had ook een onregelmatige vorm, is zwartgrijs gevlekt met ijzer en baksteenspikkels, het was zeer ondiep (ca. 2cm). Het lijkt hier te gaan om het restant van een oude proefsleuf die bij voorgaand onderzoek gegraven werd. De diepte en vorm van het spoor versterken dit vermoeden aanzienlijk. Spoor S.042 was een grijs lineair spoor met mangaanspikkels (zwarte concentratie) en een beetje houtskool. Het gaat hier om een gracht. Spoor S.043 is heterogeen donkergrijs-bruin en bevatte aardewerk en is mogelijk een recente grachtvulling of een afdekkingspakket van de gracht, wanneer deze niet meer gebruikt werd. Hier werden 2 laat- tot postmiddeleeuwse scherven aangetroffen. Sporen S.044 tot en met S.050 zijn bruin gevlekte sporen. Het gaat hier om recente (ca. 19de eeuwse) paalkuilen bijna vierkante, rechthoekige of ronde vorm. Spoor S.051 is een lineair zwartgrijs gevlekt spoor, maar erg ondiep. Spoor S.052 is een rond zwartgrijs gevlekt spoor, mogelijk een kuil. Sporen S.053 tot en met S.057 zijn allen lineaire sporen en vormen lagen van de grachtvulling. S.053 is donkergrijs met erg veel houtresten, S.054 is grijsbruin, S.055 is donkergrijsbruin, S.056 is grijsbruin en bevat een beetje houtskool, S.057 tenslotte is

zwartgrijs gevlekt met een vlekkerige inhoud en lijkt recent gevuld (omstreeks de 19de eeuw). Sporen S.058 (A en B) en S.059 zijn paalkuilen, vierkant van vorm en zwartgrijs gevlekt van kleur. S.060 is een lineair zwart spoor en vormt een dagzomende laag, die erg ondiep is (ca. 2cm). S.061 heeft een onregelmatige vorm en is bruin en donkergrijs met een vlekkerige inhoud, een beetje houtskool en ijzerspikkels. Dit spoor werd niet nader onderzocht daar het in het talud van de aanleg van de sleuf werd aangetroffen. Sporen S.062 tot en met S.064 zijn vrij recente paalkuilen uit omstreeks de 19de eeuw met een zwartgrijs gevlekte kleur en een onregelmatige, onregelmatig rechthoekige en bijna vierkante vorm. Enkele van deze sporen waren echter zeer ondiep en/of onduidelijk, waardoor het moeilijk was om deze met zekerheid als antropogeen of als natuurlijk te beschouwen..

In deze werkput zijn verscheidene sporen geïnterpreteerd als paalkuilen. Deze hadden allen een scherpe aflijning en gelijkaardige vorm. Enkele zouden eerder van natuurlijke aard kunnen zijn, maar dit kon niet met zekerheid achterhaald worden. Sporen S.044 tot en met S.048, S.050, S.058 (A en B) en S.059, S.062 en S.064 zijn geïnterpreteerd als 19de eeuwse paalkuilen, behalve S.058 en S.059. Sporen S.053 tot en met S.057 zijn vullingen van de gracht (S.042). Sporen S.039 en S.040 zijn contactlagen tussen de gracht en de natuurlijke bodem. Spoor S.041 is mogelijk een restant van een sleuf van een voorgaand archeologisch onderzoek (zie afbeelding 13). Dit spoor was namelijk zeer ondiep en de erg vlakke vorm ervan lijkt deze theorie te bevestigen. De oriëntatie van het spoor lijkt identiek aan de sleuf op afbeelding 13. Spoor S.052 is mogelijk een kuil. Spoor S.060 is een dagzomende laag. Spoor S.061 werd aangetroffen in het talud van de aanleg van de werkput en werd bijgevolg niet nader onderzocht.

Afbeelding 31: Sporen S.045 en S.046 in vlak 1 van werkput 4 (Foto 33 en 34, Coupe 14 en 15).

Afbeelding 32: Sporen S.047 en S.048 in vlak 1 van werkput 4 (Foto 35, Coupe 11).

5. Aardewerk

In dit hoofdstuk wordt het aardewerk besproken dat tijdens het veldwerk ingezameld werd. In totaal gaat het om 16 scherven. Allereerst zal de methodologie besproken worden, om vervolgens over te gaan naar een meer gedetailleerde bespreking van het aardewerk.

5.1. Methodologie

5.1.1. Registratie

Gezien de kleine hoeveelheid scherven is er besloten een eenvoudige registratiemanier te hanteren. Zo werd er een database opgebouwd in Excel om alle relevante gegevens te noteren. Voor elk vondstnummer werden volgende gegevens opgenomen:

- Het vondstnummer
- Het spoornummer
- De vondstcategorie
- Het aantal scherven
- Een datering
- De datum van de vondstmelding
- Eventuele opmerkingen

Deze gegevens werden daarna verder gebruikt voor de verdere analyse van het aardewerk.

5.1.2. Bespreking aardewerk

Het gaat hier uitsluitend om aardewerkvondsten in erg kleine hoeveelheden, waarvan enkel erg ruime dateringen mogelijk zijn. Deze behoren tot het grijze en rode aardewerk (al dan niet met glazuur). Het gaat om wand- en randfragmenten.

In werkput 1 werden geen vondsten gedaan. In werkput 2 werden in sporen S.006, S.014 en S.015 vondsten aangetroffen. Spoor S.006 (VN1) bevatte een wandscherf roodgeglazuurd aardewerk die een datering oplevert van de late middeleeuwen tot de postmiddeleeuwen. Spoor S.014 (VN2) bevatte 3 wandscherven grijs aardewerk en 2 randjes in rood aardewerk. Een van deze randjes behoorde tot een teil, het andere randje is sterk verweerd, maar behoorde mogelijk tot een komvorm. Een datering kan omstreeks de 14de-15de eeuw geplaatst worden. Spoor S.015 (VN3) bevatte 3 wandscherven grijs aardewerk en 5 wandscherven rood aardewerk met glazuur met een datering in de late middeleeuwen. In werkput 4 werden in spoor S.043 (VN4) 2 wandscherven rood aardewerk met glazuur aangetroffen die gedateerd kunnen worden in de late middeleeuwen of postmiddeleeuwse periode.

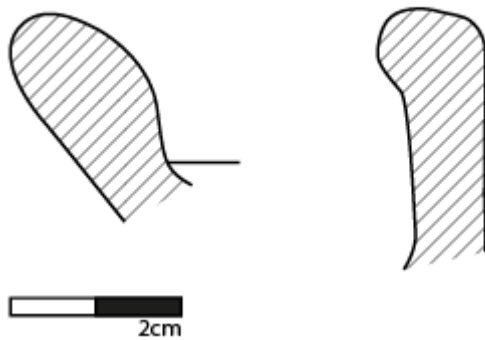
Afbeelding 33: Foto's vondstmateriaal (VN 1 en VN 4).

Afbeelding 34: Foto's vondstmateriaal (VN 2 en VN 3).

VN2 - S.014

Afbeelding 35: Tekening randscherven VN 2.

6. Besluit en waardering

6.1. Algemeen

6.1.1. Bureauonderzoek

Gedurende het bureauonderzoek werden de bodemkundige gegevens aan de hand van de bodemkaart opgezocht. Deze kaart toonde aan dat er verschillende bodemtypes aanwezig zijn binnen en in de onmiddellijke nabijheid van het onderzoeksgebied. Er werd een bodemkundige evolutie van het onderzoeksgebied opgesteld. De historiek van Kruishoutem en deze van het Hof zelf werd nagegaan, waardoor de historische achtergrond duidelijk werd. Een samenvatting van de relevante historische gegevens werd in dit rapport opgenomen. Gegevens uit verscheidene historische kaarten werden geraadpleegd. Het Hof was op verschillende kaarten te zien. De Ferraris-kaart (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Popp-kaart (2de helft van de 19de eeuw) werden opgehaald, geanalyseerd en geprojecteerd op de huidige situatie. Vervolgens werden ook de archeologische gegevens onderzocht. De CAI toonde dat in de omgeving van het onderzoeksgebied verscheidene archeologische vondsten ontdekt zijn. Er is bovendien ook vooronderzoek uitgevoerd in de onmiddellijke omgeving van het huidige onderzoeksgebied.

Ten westen, zuidwesten en zuidoosten van het onderzoeksgebied zijn verscheidene locaties die vondsten en sporen uit diverse periodes bevatten. Het gaat hier om vondsten en sporen uit de steentijden, metaaltijden, Romeinse tijd, de middeleeuwen en nieuwe tijd.

Het onderzoeksgebied *Hof Te Wijckhuyze* is gekend als een alleenstaande site met walgracht. Het is duidelijk herkenbaar als een antropogeen reliëfverschil.

In 1997 brachten opgravingen in de omgeving middeleeuws, laat-middeleeuws en post-middeleeuws materiaal aan het licht waardoor de occupatiegeschiedenis van de site tot 10^e - 13^e eeuw kan teruggaan. In de eerste sleuf werden volle- (10^e - 13^e eeuw), late- (13^e - 15^e eeuw) en post-middeleeuwse (15^e - 18^e eeuw) sporen aangetroffen. Het gaat voornamelijk om greppelstructuren, enkele kuilen en paalsporen en een bakstenen afvoersysteem. Bij de sporen uit de volle middeleeuwen werden de smalle parallelle greppels gerekend met een oost-west verloop. In het oostelijk deel van de sleuven was de aanzet van de laatmiddeleeuwse walgracht te zien. Enkele greppels sneden de vol-middeleeuwse sporen en zijn vermoedelijk in de late middeleeuwen te dateren. Er werden ook sporen uit de post-middeleeuwen aangetroffen, onder andere een bakstenen afvoersysteem. Waarschijnlijk diende dit voor de afvoer van het afvalwater van een gebouwtje buiten de walgracht. Op een 19^e eeuwse kaart werd een gebouwtje afgebeeld dat hiervoor in aanmerking zou komen. Het werd duidelijk dat de hoeve Wijckhuyze, met de typische laatmiddeleeuwse omgrachting, een voorganger in de volle middeleeuwen moet gehad hebben²⁸.

6.1.2. Booronderzoek

Het booronderzoek toonde aan dat het terrein direct achter het huidige hoofgebouw van het Hof Te Wyckhuyze bestaat uit een landschappelijke laagte, het reliëf loopt steil op in zuidoostelijke en zuidwestelijke richting. Wellicht is deze brede landschappelijke depressie in de loop van tijden gedempt en opgevuld geraakt en zijn er meerdere fasen van grachten in uitgegraven. Enkel gravend onderzoek kan hierin echter duidelijkheid scheppen.

6.1.3. Proefsleuven en opgraving

Tijdens het archeologisch onderzoek werden 4 werkputten aangelegd. In deze werkputten werden verscheidene sporen aangetroffen, waaronder antropogene sporen zoals paalsporen en kuilen en

---

²⁸ Bauters L., Braeckman K., 1998.

natuurlijke sporen. Hoewel sleuven 1 en 2 werden gegraven met het oog op het terugvinden van een gracht werden uiteindelijk in drie sleuven (werkputten 1, 2 en 4) twee grachten aangetroffen.

De eerste gracht (spoor S.001 in werkput 1 en sporen S.008 en S.009 in werkput 2) bleek een recentere gracht te zijn, die in verband gebracht kan worden met de huidige L-vormige gracht bij het hoeve-gebouw. Naar alle waarschijnlijkheid is de huidige gracht een versmalde restant van de eerste gracht die we in de profielen aantreffen in werkputten 1 en 2. Deze is te zien op de Atlas der Buurtwegen uit 1841 en op de Popp-kaart uit de 2de helft van de 19de eeuw en is mogelijk in eenzelfde fase als de bouw van het huidige hoeve-gebouw aangelegd (m.n. 1822). Een datering omstreeks het midden van de 19de eeuw voor deze gracht is dan ook erg waarschijnlijk.

Een tweede, oudere gracht (S.042 in werkput 4 en lagenpakketten met spoornummers S.002 en S.003 en S.027 tot en met S.029 in werkput 1 en S.012, S.014 en S.015 in werkput 2) werd in werkputten 1, 2 en 4 aangetroffen. Uit werkput 1 is af te leiden dat deze dicht bij de aanwezige gebouwen ligt en buigt af te buigen in noordoostelijke richting ter hoogte van werkput 4. De gracht in werkput 2 is vermoedelijk de 'arm' zoals zichtbaar op de Ferrariskaart. De gracht kan gelinkt worden aan een oudere fase van in gebruikname van het terrein. Op basis van het aardewerk kunnen we het opvullen van de gracht ruwweg dateren tussen de 13de en 16de eeuw, wat helaas zeer ruim is. Het is erg waarschijnlijk dat dit de gracht is zoals te zien is op de Ferraris-kaart. De vorm van de gracht op deze kaart wijkt dan ook af van deze die te zien is op de recentere kaarten.

De archeologische opgraving ter hoogte van het zwembad (werkput 3) bracht verschillende structuren en sporen aan het licht. Het gaat hier om 2 19de eeuwse kuilen, muurwerk, een beerbak en 2 waterputten. De structuren in deze werkput kunnen mogelijk gelinkt worden aan het gebouw dat op deze locatie zichtbaar is op de historische kaarten (m.n. de Atlas der Buurtwegen uit 1841 en de Popp-kaart uit de 2de helft van de 19de eeuw).

6.2. Beantwoording onderzoeksvragen

Doelstelling van het onderzoek was inzicht verkrijgen in de bewaring, de fasering en chronologie van de oudere *walgracht* ten zuiden en ten westen van de hoeve.

Hierbij moesten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. Zegt het profiel van de walgracht iets over de occupatiegeschiedenis van de site?

Na het booronderzoek werd door de sleuven bevestigd dat deze vraagstelling achterhaald is. Er zijn namelijk 2 grachten aangetroffen, waarbij werd ontdekt dat de gracht die men vooreerst als walgracht beschouwde feitelijk een recentere gracht is, die mogelijk gelinkt moet worden aan de bewoningsfase van de hoeve die nu aanwezig is. De feitelijke walgracht kan dan mogelijk gelinkt worden aan een vroegere fase van in gebruikname van het terrein. Het is de meest recente gracht die, op basis van de plannen van de architect, in aanmerking komt voor de reconstructie. De huidige gracht, waarvan het restant in de proefsleuven aangetroffen werd, is waarschijnlijk deze zoals afgebeeld op de kaarten van de Atlas der Buurtwegen uit 1841 en de Popp-kaart uit de 2de helft van de 19de eeuw. De tweede gracht die wij aangetroffen hebben, is waarschijnlijk deze die te zien is op de Ferrariskaart. Vermoedelijk behoorde deze tot een vroegere fase en was deze de walgracht van de oorspronkelijke site.

De eerste, meest recente gracht, zal mogelijk aangelegd zijn op het moment dat de huidige hoeve gebouwd is. Dit gebeurde omstreeks 1822, zoals nu ook nog op het hoeve-gebouw te lezen staat. Het is mogelijk dat men dus een nieuwe gracht heeft gegraven bij het plaatsen van de nieuwe gebouwen en hierbij dan ook heeft gekozen voor een andere indeling of in gebruikname van het terrein. Men wilde mogelijk meer plaats achter het hoeve-gebouw creëren en plaatste de bestaande gracht verder weg om een meer functionele afbakening te creëren. De bestaande gracht is momenteel erg smal en dus te beschouwen als een restant van deze die in het profiel werd aangetroffen. Vroeger was de gracht dus een stuk breder. De gracht blijkt een bijna vlakke bodem te hebben en is in het profiel scherp afgelijnd. De oudste fase zal niet langdurig hebben opgelegen.

De tweede gracht kent een ander verloop dan de eerste en ligt bovendien dicht bij de gebouwencluster. Deze lijkt hierdoor te behoren tot een andere fase en had mogelijk ook een andere functie (eerder defensieve of symbolische functie?). Deze gracht buigt af in de noordoostelijke hoek

van werkput 4 naar het noordoosten. Ook in werkput 2 is een arm aangesneden. Deze gracht staat dus los van de reconstructieplannen van de huidige eigenaars van het Hof, maar behoort waarschijnlijk tot een oudere fase van dit Hof. We kunnen de gracht herkennen op de kaart van Ferraris. Het gevonden aardewerk duidt op een dichting tussen de 13de en 16de eeuw.

2. Gaat de site mogelijk terug naar oudere bewonings- of gebruiksfasen die niet gekend zijn uit de historische bronnen?

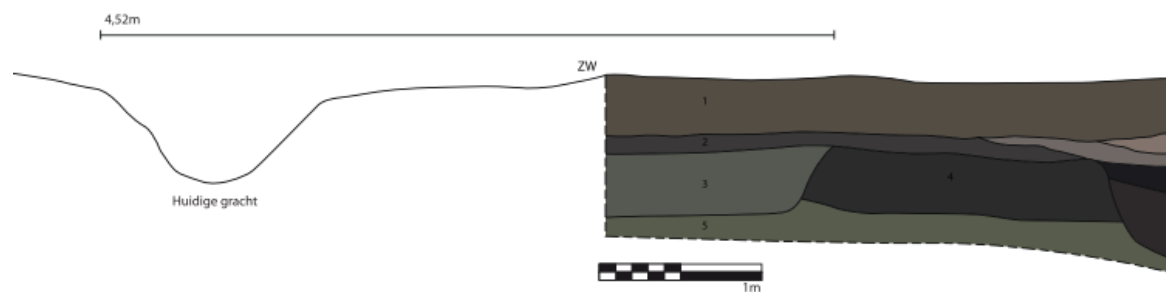
Zoals hierboven reeds is aangegeven, is er sprake van 2 grachten, die elk tot een aparte fase hebben behoord. De eerste gracht is mogelijk te vereenzelvigen met de bouw van de woning zoals ze nu nog steeds aanwezig is (periode ca. 1822). De andere gracht heeft verschillende vullingen en verwijst naar een oudere fase. Op de grachten na zijn geen sporen aangetroffen die eenduidig wijzen op een oudere bezetting dan wat er bekend is. Het aardewerk dat werd aangetroffen, kan hier ook geen voldoende gedetailleerde informatie aanleveren wat datering betreft.

De kans bestaat echter wel dat ten zuidwesten van het terrein nog archeologische sporen aanwezig zijn, die in connectie zouden gebracht kunnen worden met deze oudere tweede gracht. Het is namelijk zo dat net buiten deze walgracht een droog, zandig hoger gelegen stuk grond aanwezig is. De aangetroffen paalsporen in deze zone kunnen echter noch geduid, noch gedateerd worden. Doch als we deze zandige hoger gelegen grond in rekening nemen, tezamen met de bocht die de oude walgracht maakt en de toegang tot de hoeve die op de Ferrariskaart naar het (zuid)westen is gericht, kan men ervan uitgaan dat deze zone ten zuidwesten van het terrein een grotere potentiële archeologische waarde kan inhouden.

6.3.   *Advies*

Het archeologisch onderzoek diende advies te geven over de geplande aanleg/uitbreiding van grachten rondom de bestaande hoevegebouwen.

Het archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat op de locatie minstens twee grachtensystemen aanwezig zijn. Het oudste systeem (late middeleeuwen) wordt niet opnieuw uitgegraven door de opdrachtgever. De huidige eigenaars van de hoeve wensen enkel grachten uit te graven op basis van het jongste systeem dat teruggaat tot de 19de eeuw. Het onderzoek toonde aan dat zowel ter hoogte van werkput 1 als ter hoogte van werkput 2 de meest recente gracht oorspronkelijk een 4,5 m breed was. Een uitbreiding naar het binnenterrein van de bestaande gracht lijkt ons daarom mogelijk. We stellen voor dat de uiteindelijke gracht de bestaande zuidelijke en westelijke buitengrens aanhoudt en enkel naar het hoefeterrein wordt verbreed. We adviseren dat de uiteindelijke gracht niet breder zou zijn dan 4,5 meter en niet dieper dan 1,5 meter.

Afbeelding 37: Projectie van profiel in werkput 1 naast de huidige gracht.

7. Bibliografie

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2012a: *Kleurenorthofoto's* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/kleurenortho/#> (geraadpleegd op 29 augustus 2012).

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2012b: *Stratengids – Positiebepaling* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/straten/#> (geraadpleegd op 29 augustus 2012).

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2012c: *Digitale bodemkaart Vlaanderen* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/#> (geraadpleegd op 29 augustus 2012).

BAUTERS L., BRAECKMAN K., 1999: *Kruishoutem. Hof te Wijckhuyze, preventieve opgravingen rondom een middeleeuwse boerderij*, Monumentenzorg en cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 1998, Gent, 97-99.

CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI) 2012: *Kruishoutem* [online], [http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/?startup=zg\(44073\)#](http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/?startup=zg(44073)#) (geraadpleegd op 30 augustus 2012).

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2012a: *Ferrariskaart 'Gavere'* [online], http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html, (geraadpleegd op 29 augustus 2012).

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2012b: *Atlas cadastral parcellaire de la Belgique* [online], http://dgtl.kbr.be:8881/R/PDNRCTIP4MHKR8RNSKY55GLQPTGRURGY8VALHR8HI5B8S3BP7-01030?func=results-jump-full&set_entry=000001&set_number=003053&base=GEN01 (geraadpleegd op 29 augustus 2012).

DOV VLAANDEREN 2012a: Databank Ondergrond Vlaanderen (online), <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html> (geraadpleegd op 30 augustus 2012).

DOV VLAANDEREN 2012b: Databank Ondergrond Vlaanderen. Kaartblad Tielt (online), <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/pdf/tielt21Qweb.pdf> (geraadpleegd op 30 augustus 2012).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2012a: Kruishoutem. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. ID 20145 <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20145> (geraadpleegd op 30 augustus 2012).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2012b: Kruishoutem. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. ID 21604 <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21604> (geraadpleegd op 30 augustus 2012).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2012c: Hof Te Wijkhuyze. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. ID 74422 <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/74422> (geraadpleegd op 30 augustus 2012).

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN 2012: *Atlas der Buurtwegen (1841)* [online], <http://www.gisoost.be/ATLASBW/> (geraadpleegd op 29 augustus 2012).

TOERISME Kruishoutem 2012: <http://www.kruishoutem.be/website/82-www/130-www/132-www/305-www.html> (geraadpleegd op 30 augustus 2012).

8. Bijlagen

8.1. Lijsten

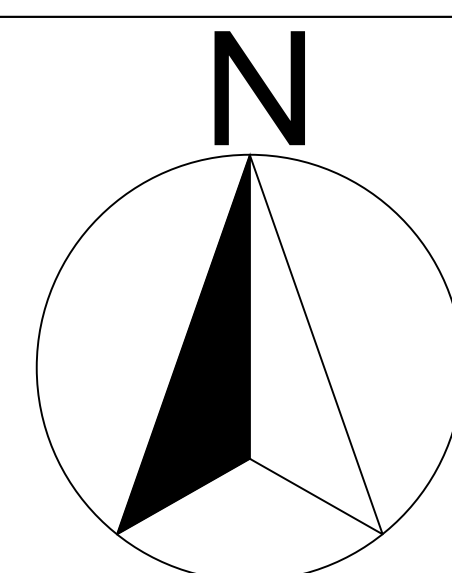
- 8.1.1. Sporenlijst**
- 8.1.2. Fotolijst**
- 8.1.3. Coupelijst**
- 8.1.4. Vondstenlijst**

8.2. Kaartmateriaal

- 8.2.1. Overzicht: Werkputten en boorpunten**
- 8.2.2. Detail werkputten: Werkput 1 en werkput 4**
- 8.2.3. Detail werkputten: Werkput 2 en werkput 3**

8.2.1. Overzicht: Werkputten en boorpunten

Boring

--	--

--	--

Kruishoutem
Hof Te Wijckhuuze

● Borîngen

BAAC

ARCHEOLOGIE EN
BOUWHISTORIE

Kruishoutem

Hof Te Wijckhuyze

8.2.2. Detail werkputten: Werkput 1 en werkput 4

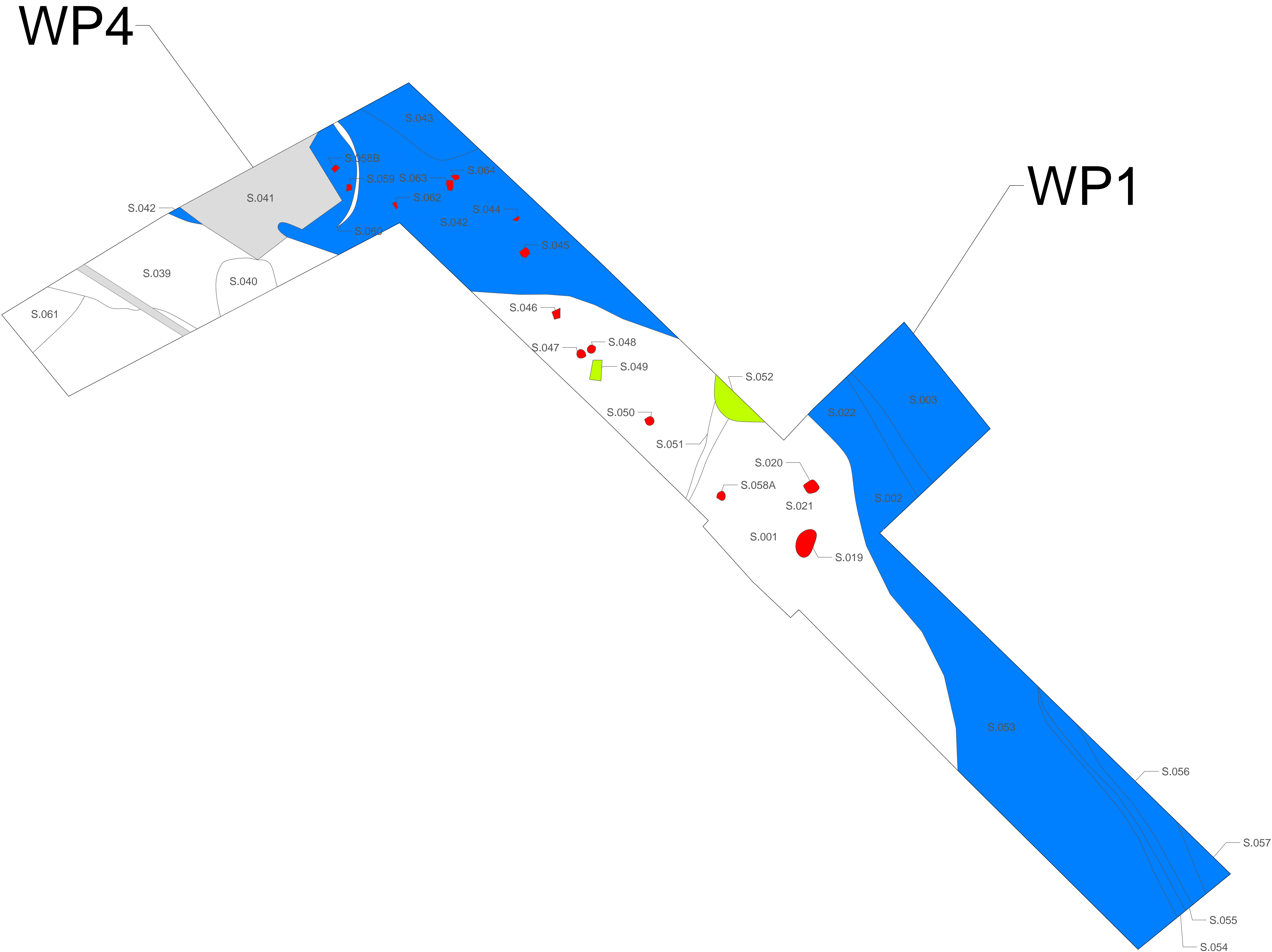
Opgegraven oppervlakte: 130 m²

10m

N

Legende	
<div></div>	Gracht (Late ME)
<div></div>	Paalkuil
<div></div>	Kuil
<div></div>	Verstoring

BAAC

ARCHEOLOGIE EN
BOUWHISTORIE

Kruishoutem

Hof Te Wijckhuyze

8.2.3. Detail werkputten: Werkput 2 en werkput 3

Opgegraven oppervlakte: 40m² en 72m²

5m

N

Legende	
<div></div>	Gracht (Late ME)
<div></div>	Gracht (19de E)
<div></div>	Kuil
<div></div>	Muurwerk

